

KOROŠKA KRONIKA

Izdaja Britanska obveščevalna služba. — Cena mesečno: za tuzemstvo 2 S, v inozemstvo 5 S. — Posamezna številka 50 grošev

Leto V.

CELOVEC, 16. septembra 1949

Številka 37

Ameriško posojilo Jugoslaviji

Združene države Sev. Amerike so dale Jugoslaviji posojilo v znesku 20 milijonov dolarjev za nakup blaga v Ameriki. Jugoslavija bo porabila posojilo zavažno blago in strojne naprave. Uvozna in izvozna banka v Washingtonu je sporočila nakazilo kredita vladni maršala Tita. Banka bo izplačala znesek dvanajst milijonov dolarjev takoj v obliki kredita za nakup ameriške opreme in materiala, ki ga Jugoslavija potrebuje za svoje rudarstvo. To posojilo uvozne in izvozne banke ni v zvezi s prošnjo za posojilo, ki jo je Jugoslavija vložila pri Mednarodni banki za obnovo in napredek. Ta je prejšnji mesec poslala svoje poslanstvo v Jugoslavijo, da prouči načrte, za katere bi to posojilo nakazala.

Jugoslavija bo plačala za dvanajstmilijonsko posojilo tri in pol odstotne obresti na leto. Posojilo bo odplačala v dvajsetih enakih polletnih obrokih. Prvi obrok bo vrnila 31. julija 1951. Posojilo ji bo na razpolago do 31. decembra 1950. Preostalih osem milijonov dolarjev bo banka nakazovala od časa do časa do 30. junija 1950 za tisto blago, naprave in usluge, o katerih se bosta sporazumeli Jugoslavija ter Izvozna in uvozna banka. Vsi nakupi se morajo izvršiti v Združenih državah in jih mora banka predhodno odobriti. Združene države so podelile Jugoslaviji to posojilo zato, da bo Jugoslavija lahko povečala izvoz neželeznih kovin. Posojilo bo znatno pomagalo jugoslovanskemu gospodarstvu, Združene države pa bodo dobile neželezne kovine, ki jih bodo uvažale iz Jugoslavije.

Iz Beograda poroča dopisnik agencije „United Press“, da je nekaj dni po objavljenju vesti o ameriškem posojilu Jugoslaviji le malo število jugoslovanskih vedelo o tem, ker tega nista omenila niti jugoslovanski radio niti tisk. Čeprav seveda kominformistični radio ni izgubil nobene prilike, da bi ne govoril o tem „novem primeru, ki dokazuje, kako se je maršal Tito prodal kapitalizmu“, so bili celo komunisti, ki so za to vedeli, navdušeni zaradi naglega ameriškega odgovora na jugoslovansko prošnjo za posojilo, ki bo veliko pomagalo pri neznosnem pritisku vzhodne blokade na jugoslovansko gospodar-

Konferenca v Washingtonu

Imenovanje štirih komisij za proučevanje raznih vprašanj

Finančni in zunanji ministri Združenih držav, Velike Britanije in Kanade so imenovali štiri komisije, ki bodo raziskovale vzroke pomanjkanja dolarjev na področju funta šterlinga.

Komisije, ki so sestavljene iz strokovnjakov vseh treh držav, bodo morale proučiti vprašanja: blago, ki prihaja s področja funta šterlinga; 2) uporaba dolarjev, ki jih dobi Velika Britanija v okviru Marshallovega načrta; 3) ponovna ureditev carinskih postopkov; 4) ameriške naložbe v tujini.

Dr. Heuß — nemški zvezni predsednik

V novi parlamentarni palači v Bonnu so izvolili pri seji zapadnonemškega parlamenta dr. Theodorja Heussa za predsednika zapadnonemške republike. Dr. Heuss je dobil 416 glasov. Dr. Schumacher, vodja socialistov, ki je bil tudi predlagan za to mesto, je dobil 312 glasov.

Dr. Heuss je vodja stranke svobodnih demokratov.

stvo. Za vse one, ki so vedeli o posojilu, je bila ta vest dokaz, da je imel prav list „Borba“, ki je nekaj dni poprej trdil, da se Rusija moti, če misli, da bo Jugoslavija popolnoma zapuščena in prezirana od vsakogar, ker je socialistična država.

12 milijonov dolarjev, ki jih bo Jugoslavija dobila takoj, bo velikega pomena za jugoslovanske rudnike. Rudarji so se v zadnjem letu strahovito trudili, da bi povečali proizvodnjo, dasiravno je pomanjkanje strojev in orodja obupno, tako da včasih kopljejo rudo z golimi rokami in lopatami. Čeprav je vsota razmeroma nizka, bo vendar zadostovala za tisoče nadomestnih delov za tovrstne stroje, ki so še v rabi. To bo

navdalo jugoslovanske rudarje z novim upanjem.

Poleg tega pa pripravljajo v Beogradu v kratkem objavo sklenitve pogodbe med Veliko Britanijo in Jugoslavijo, ki bo uredila izmenjavo blaga za naslednjih pet let v vrednosti 1 milijarde dolarjev. V tej vsoti bo tudi 35 milijonov dolarjev britanskega kredita Jugoslaviji, kar bo zadalo težek udarec upom Kremlja, da zrušijo jugoslovansko gospodarstvo. Povrh tega bo Jugoslavija dobila važno posojilo od Mednarodne banke ob koncu tega ali ob začetku prihodnjega leta. Bančna komisija bo odpotovala iz Beograda čez kaka dva tedna in predložila svoja priporočila do konca novembra t. l. bančni upravi.

Vohunska vojna med Madžarsko in Jugoslavijo

Iz Budimpešte poročajo, da pripravlja madžarska vlada madžarsko javnost z veliko propagando na razpravo proti bivšemu madžarskemu zunanjemu ministru, Laslu Rajku. Obtožujejo ga vohunstva v prid Jugoslavije. Istočasno pa je jugoslovanska vlada pričela v Novem Sadu razpravo proti devetim osebam, ki so obtožene vohunstva v prid Madžarske.

Madžarski tisk je že pričel objavljati članke, ki naj določijo uradno ali poluradno mnenje, ki ga bo morala imeti javnost ob priliki razprave proti Rajku. Pričeli so tudi z zborovanji po tovarnah, pri katerih bodo proučevali točke obtožnice.

Pri razpravi v Novem Sadu pa je devet oseb obtoženih, da so prinesle v Jugoslavijo propagandni material proti Titovi vladi in zbirale važne gospodar-

ske in vojaške podatke, ki so za Madžarsko velike važnosti.

Iz Londona poroča dopisnik agencije „United Press“, da so tamošnji diplomatski krogi mnenja, da pomeni sodna razprava proti Laslu Rajku začetek novih napadov Kominforma na Jugoslavijo. Laslo Rajk je bil madžarski komunistični voditelj, ki je postal „titoist“ in zaradi tega bo sodna razprava proti njemu gotovo služila kot svarilo drugim vzhodnoevropskim komunistom, ki bi se hoteli igrati z enakimi nevarnimi idejami.

Ko so Rajka koncem junija aretirali, so ga obdolžili „trockizma, fašizma, antisemitizma, antisovjetizma in vohunstva.“ Sličnih grehov so obdolžili na Poljskem kom. podpredsednika Gomuļjko, v Bolgariji Kostova, v Albaniji pa Koci Hodžo. Vsi omenjeni so preživeli vojna leta v domovini in ne v Moskvi kakor njihovi predsedniki.

Titov režim — manjše zlo

Londonski list „Times“ piše o razmerah v Jugoslaviji in pravi, da je zelo značilna izjava, ki jo je poslal maršalu Titu viceadmiral Djuro Lončarevič. V izjavi je rečeno:

„Mi preziramo in sovražimo vse sovražnike graditeljev našega socializma v Jugoslaviji, brez ozira na to ali pridejo od Vzhoda ali Zahoda, če so pod vodstvom Stalina ali Churchilla.“

„Times“ pravi, da podobne izjave najbolj jasno kažejo jugoslovanski položaj, da se jugoslovanski voditelji dobro zavedajo, da Sovjetija ne želi ničesar bolj kakor priložnosti, pri kateri ima priliko na ves glas kričati, da je Jugoslavija prešla v „reakcionarni“ tabor. Na prvi pogled se morda zdi ta sovjetska želja nelogična, ker bi prav gotovo Kremelj želel še bolj, da odstranijo jugoslovanske voditelje in da pride Jugoslavija nazaj pod okrilje Sovjetske zveze. Prav gotovo je, da Kremelj najbolj sovraži obstoj samostojne komunistične države, ki vedno lahko daje vzgled drugim vzhodnoevropskim narodom.

Na koncu je v članku „Timesa“ jasno razloženo stališče angleške politike glede jugoslovanskega vprašanja:

„Zapadne velesile imajo dovolj vzrokov, da ne marajo Titovega režima. Še več vzrokov bi imele, da sovražijo iste vrste režim pod sovjetsko nadvlado,

kar je edina verjetna možnost, ki še preostane Jugoslaviji. Zapadne sile so sprejele ta problem, kakor se jim je pokazal. Maršal Tito je zadnje čase v svoji zunanji politiki odstranil več ovir, ki so stale na poti razgovoru z Zapadom. On sedaj potrebuje še nove gospodarske pogodbe, še poleg onih, ki že obstajajo. Zapadne sile si ne morejo dovoliti večjega rizika, za njih je to slučaj, ki zahteva razvoj medsebojnih odnosov na strogo trgovski podlagi. Maršal Tito ne more sprejeti nikakih političnih pogojev, tudi če bi mu jih stavili, če se hoče ohraniti kot voditelj režima.“

Iz Chicaga poroča dopisnik „United Pressa“, da je obrambni minister Luis Johnson izjavil v nedeljo, da nimata z ameriškim zunanjim ministrom Deanom Achesonom nobenega prepira glede ameriške pomoči Jugoslaviji. Odločno je zanikal, da se je spril z Deanom Achesonom posebno zaradi topilnice jekla, ki so si jo nabavili Jugoslovani iz Amerike. Pripomnil je: „Kadar se midva z Deanom ne strinjava, kar se včasih zgodi, se vsedeva in iz razgovora vedno pride sporazum. Glede strojev za jeklarne me prav nič ne skrbi. Čez leto dni si bomo stvar zopet dobro ogledali in ugotovili, kako je z razmerjem med Titom in Stalinom.“

Ali se demokracije lahko naučimo?

(Henry W. Holmes)

II.

Rekel sem, da se osnov demokracije lahko učimo in jih poučujemo. Kaj pa so osnove demokracije? Ali se ne zakriva za tem nekaj splošnih praznih besed, da jih lahko vsakdo po svoje vrti in obrača in zavije vanje svoje nazore? Priznati moramo, da tudi mnenja o osnovah demokracije niso edina. Če bi na primer vprašal bralce tega predavanja, naj mi vsak napiše, kaj si predstavlja pod osnovo demokracije, bi dobil zelo različne odgovore. Kljub temu pa sem prepričan, da bi vsi odgovori vsebovali vendarle nekaj skupnega. Dovolite mi, da povem, kaj bi odgovorila o demokraciji in njenih osnovah velika večina ameriških državljanov.

Na prvem mestu bi bila brez dvoma svoboda. Seveda je treba tudi ta pojem dobro opredeliti. Svoboda ni neka neomejena razvratnost. Demokratična svoboda ni neomejena in nebrzdana. Rodila bi kvarne posledice in takšne kvarne posledice zakon omejuje. Demokratična svoboda je takšna svoboda, ki omogoča javno varnost, splošno blaginjo in nudi drugemu toliko svobodnega odločanja, kolikor ga zahtevam zase. Demokratična svoboda ščiti ameriškega državljanu tudi pred državo. Vsakdo lahko svobodno voli tistega kandidata, ki se mu zdi najboljši. Nihče ne sme biti aretiran brez pismenega naloga. Pravico kaznovanja imajo samo redna sodišča. V okviru zakonskih omejitev lahko vsakdo svobodno razpolaga s svojo lastnino. Tako demokracija ščiti večne vrednote človekove osebe. Kdor hoče biti postopač, je lahko tudi postopač ali čudak, ki iz neke trme dela popolnoma obratno kakor njegova okolica. Naša demokracija lahko prenese nekaj postopačev prav zaradi svobode, paziti pa mora, da takšnih trotov ne bo preveč. Na delomrže in brezskrbne zato gledamo zelo sumljivo in pazimo, da se takšne razvade ne razpasejo. Svoboda kot element demokracije nikogar ne sili k delu, pač pa vse k delu vzgaja. Pri tem dosega velike uspehe. Ne vem, če se motim, če trdim, da delajo ljudje v Ameriki več kakor kjer koli drugje na svetu. V Sovjetski zvezi pa je ravno obratno. Tam te do vratu zakopljejo v delu za državo in niti malo te ne vprašajo ali hočeš delati, kje želiš delati, kako dolgo in za kakšno plačo. Demokratična svoboda se temu upira.

Za svobodo pride pravičnost. Morda bi kdo raje rabil besedo enakost. Ta izraz pa ni posrečen, ker bi si pri tem lahko predstavljali popolno izenačenje brez ozira na nadarjenost, marljivost, poštenost itd. Govorimo o enakosti pred zakonom, o odpravi privilegiranih razredov, obsojamo vsako razlikovanje z ozirom na spol, narodnost ali vero, sprejemamo načelo zdravega tekmovanja, toda vse do neke meje. Kdor je po- žrtvovalen pri delu, mora dobiti zato tudi neko plačilo. V naši ameriški demokraciji je globoko zakoreninjen občutek in zavest, da je vsakdo svoje sreče kovač, nadalje da je dobro delo vredno dobrega plačila. To pa je samo ena plat naše demokratične svobode. Po drugi strani je v naši zavesti prav tako globoko zakoreninjen občutek dolžnosti do skupnosti. Vsakdo mora doprinesiti svoj delež k skupni blaginji po načelu: kdor ne dela, naj ne je. Ne trdim pa, da je vsako delo popolnoma enako delu druge vrste in da mora biti zato enak tudi zaslužek. Takšno trditev je postavil teoretični marksizem, pa tudi ta ni šel v popolno skrajnost, saj marksisti trdijo, da mora član družbe prejemati (Nadaljevanje na 2. strani)

(Nadaljevanje s 1. strani.)

od nje to, kar si po svoji sposobnosti zasluži. Praksa je seveda drugačna. V praksi dobi posameznik od družbe to, kar zahteva navadna pravičnost, poleg tega pa še zahteve socialne pravičnosti, to je delavčevo zdravje, družine itd.

Skupnost. Nekateri bi raje rekli bratstvo. To pa ima verski prizvok in nam gre za skupnost na čisto človečanskih osnovah, oziroma še poleg tega kar pomeni bratstvo z verskim prizvokom. Vsekakor pa velja eno: gre za občutek skupnosti, otresti se moramo domišljavosti in mišljenja, da je kdo kaj več od svojega bližnjega. Demokracija da čast vsakomur, ki jo zasluži, je pa proti klečplazenju in oboževanju. Demokracija je strpna in ljubezniva. Vsakomur priznava to, kar mu kot človeku gre, pa nič več. Odklanja tudi idejo o vladajočem razredu, ker je nedemokratska. Vsi smo kakor popotniki na isti ladji, vsakdo mora nekaj delati in biti prijazen ter uslužen do drugih.

Skupnost, h kateri vzgaja demokracija, je nekaj odkritega, a ne sentimentalnega. Pri nas bližnjemu ne pravimo „tovariš“. Predsedniku Združenih držav nihče ne reče „tovariš Truman“. Če pravimo, da je skupnostno čustvovanje bistveno za demokracijo, to ne pomeni, da se moramo objemati, če spijemo kozarec whiskyja. Vsi delamo za skupnost. Če pa ti nekdo, s katerim delaš, ni všeč, si boš izbral drugo družbo in ne boš svojega bližnjega tožil pri stranki, da je zdrknil iz edino zveličavne strankine linije.

Staro geslo: svoboda, enakost in bratstvo je pri nas nekoliko manj ostro in dopušča tekmovanje, zasebno lastnino in osebnostno pobudo. To staro francosko geslo je pri nas dobilo nekoliko drugačno vsebino ob izkušnji, ki smo si jo pridobili prav v delu za skupnost. Pri tem delu so sodelovali ljudje, ki so prišli v Ameriko iz vsemogočih držav ter z najrazličnejšimi nazori. Ta izkušnja se je obnesla in bo obveljala tako dolgo, dokler bo trajalo naše tehnično stoletje.

To so nekatere misli o osnovah demokracije, katere se kljub njeni pestrosti lahko priučimo in jo tudi poučujemo. Izgibati pa se je treba dveh skrajnosti: praznih gesel in nestrpnosti. Biti moramo stvarni in temeljiti. Pouk in uvajanje v demokratično življenje morata biti zgrajena organično ter odgovarjati dobi in zrelosti učencev. Demokracija je beseda, da se je lahko učimo vse življenje. Če lahko primerjamo majhne stvari z velikimi, potem lahko rečemo, da smemo njeno vsebino v marsičem primerjati z Gospodovo molitvijo.

TEŽKE DELAVSKE RAZMERE NA ROMUNSKEM

List „La Nation Roumaine“, glasilo Sveta romunskih političnih strank, ki izhaja v Parizu, piše o težkih delavskih razmerah, ki vladajo v Romuniji.

List omenja sledeči primer: gradili so most čez reko Jiu. Delavci so dobivali zelo slabo hrano. Količina hrane je bila določena za 3000 ljudi. Toda vzeli so na delo 5000 delavcev, za katere je morala zadostovati ista količina hrane.

Veliko delavcev je hotelo zbežati, toda večino so ujeli. In v teh prvih dneh so izvršili 24 smrtnih obsodb.

KITAJSKI KOMUNISTI UVAJAJO STROGO CENZURO

V tistih delih Kitajske, ki so jih nedavno zasedli kitajski komunisti, so začeli strogo nadzorovati vse oblike obveščanja.

Ustanovili so urad za cenzuro v Šanghaju, da ne bi kitajski in zunanji filmi ovirali svetovnega „Ljudskega demokratičnega gibanja, komunistične stranke ali ljudskih demokracij“. Nova kitajska časnikarska agencija „Nova Kitajska“ je uradno naznanila, da bodo vsa tiskovna in druga zunanja obvestila, ki prihajajo iz Šanghaja, cenzurirana.

Predsednik prosvetnega in vzgojnega odbora v Šanghaju je izjavil, da kitajski komunisti smatrajo tisk kot orodje za zaščito mas in je omenil komunistično namero, da nadzorujejo tuje in kitajske publikacije.

Da ne bi ljudje prišli do „zunanje informacije“ o svetovnih zadevah, so zaprli urade za obveščanje Anglije in Združenih držav v Šanghaju.

Nevarna igra med Stalinom in Titom

„New York Herald Tribune“ razpravlja o napetosti med Kremljem in Beogradom ter tehta dejstva, ali bo prišlo do oboroženega spopada med Sovjetsko zvezo in Jugoslavijo ali ne. Med drugim piše:

„Čeprav sta ameriško in britansko zunanje ministrstvo na zunaj videti precej mirna, vendar sedanja jugoslovanska kriza povzroča v diplomatskih krogih veliko zaskrbljenost. Ameriški in britanski veleposlanik v Moskvi sta pretekli teden sporočila svojima vladama, naj v skupni noti opozorita Moskvo na resno vojno nevarnost na Balkanu. Združene države in Velika Britanija pa te zaželeno note niso poslale, ker sta zunanji ministri prepričani, da bi s tem pokazali preveliko anglo-ameriško zanimanje za Tita, kar bi utegnilo močje v Kremlju še spodbosti k ostrejšim napadom na odpadlega Tita. To pa še ne pomeni, da so ameriški in angleški strokovnjaki prepričani, da sploh ni nobene možnosti za sovjetski oboroženi vdor v Jugoslavijo. Nasprotno imamo celo vrsto razlogov, ki govorijo za to, da bi utegnil sedaj generalisim Stalin misliti, da je prišel pravi čas za korak, ki mu je zelo pri srcu.“

Prvič Titovo krivoverstvo vedno bolj obtožuje vso zgradbo sovjetske svetovne moči. Nobeno totalitarno prepričanje ne more trpeti krivoverstva, Titova kriva vera pa je kaj poželjiva vaba za Čehe, Poljake in Madžare ter druge podložniške države. Tudi gospodarska zapora, ki jo je Kominform ukazal skleniti okrog Jugoslavije kot kazen za Titovo krivoverstvo, vedno bolj razkrajajo gospodarstvo na področju podložniških držav. Češkoslovaška in Poljska predvsem pogrešata jugoslovanski baker, svinec in cink ter boksit, ki jih Jugoslavija noče več dobavljati, odkar omenjeni državi Beogradu ne pošiljata več svojih proizvodov.

Drugič je Tito zaprl grško mejo ter je s tem skorajda spravil na kolena grške upornike, ki jih podpira Sovjetska zveza. In če to še ne bi bilo dovolj, je Tito tudi velika nevarnost za Kremljevo osamljeno in oslajeno lutko — Albanijo, ki si jo skuša pridobiti zase. Če naj se izguba Albanije pridruži polomu grških gverilcev, tedaj bi prišel

sovjetski prestiž v vzhodni Evropi v zelo resno zadrego.

Tretjič se zavezniška pomoč Titu stalno veča. Svetovna banka bo v kratkem dala Jugoslaviji posojilo v znesku dvajset milijonov dolarjev. Verjetno pa bo dobila še več iz drugih virov. Po drugi strani pa doslej ta podpora za Tita ni imela še nobenih tvarnih uspehov. Istočasno je tudi oborožitev zahodne Evrope šele zamisel in nič več. Rdeča armada je pred kratkim postavila na jugoslovansko mejo pet oklepni divizij in lahko jutri to moč še početvori. Skratka: če misli Sovjetska zveza udreti v Jugoslavijo, je to sedaj za njo najlepša prilika.

Doslej je vladalo splošno prepričanje, da kremljeve grožnje Titu ne bodo povzročile vojne, ker so zahodni strokovnjaki menili, da Kremlj ne bo toliko tvegala. Zato smo bili mnenja, da hočejo Sovjeti s svojimi notami le razrvati Tita živce in da bi v najslabšem primeru poslali čez jugoslovanske meje gveriljce, ki naj bi povročili v državi nered. To pa spet ni velike važnosti, dokler je Titova tajna policija OZNA še tako spretna, kot se je izkazala vedno doslej, ko je bila kos vsakemu policijskemu problemu. Nedavna eksplozija v čistilnici olja na Reki je edini večji uspeh kominformističnih sil v Jugoslaviji. Bil pa je to doslej prvi in edini pomembni sunek kremljevskih jugoslovanskih agentov.

Britanski in ameriški vojaški strokovnjaki še vedno smatrajo, da vojna med Titom in Sovjeti ni verjetna, kljub temu pa skrbno proučujejo in tehtajo tudi možnost oboroženega spopada iz dveh enostavnih razlogov. Prvi in otipljivi razlog je resnost vojaških premikov ob jugoslovanskih mejah. Drugi in celo bolj prepričljiv razlog pa je silovitost, s katero je Kremlj naperil sedaj živčno vojno proti Titu. Sovjetske note Beogradu so postale tako grozeče in nasilne, da si je težko predstavljati, kako se bo Kremlj izvil iz te živčne vojne, da ne bodo besedam sledila tudi dejanja.

Vendar je pričakovati, da bo Tito ostal trden, pa naj se zgodi kar koli. Pri vsem tem je kaj lahko verjetno, da bo napravil najdrznejšo potezo in bo spral

Sovjetski imperializem

Reuter poroča iz Beograda, da je namestnik jug. zunanjega ministra, dr. Aleš Bebler obsodil sovjetsko vlado „da je poizkušala v celoti odločiti o jugoslovanski zunanji politiki.“ Sovjetska zveza se niti ni posvetovala z Jugoslavijo glede važnih zunanjepolitičnih odločitev. Bebler pravi dalje kako je sovjetska vlada nekoč celo naravnost zahtevala, da mora dobiti Jugoslavija od sovjetske vlade dovoljenje za vsak korak, ki ga napravi v svoji zunanji politiki, pa naj bo še tako neznatnega pomena.

„Na drugi strani pa je sovjetska vlada odločala o zunanji politiki, ki se je tikala Jugoslavije, ne da bi se preje posvetovala z Jugoslavijo ter je o svojih namenih niti obvestila ni. Tak primer se je zgodil na konferenci zunanjih ministrov v Parizu aprila meseca 1946, ko je sovjetska vlada sprejela francoski predlog za demarkacijsko črto med Jugoslavijo in Italijo. Sovjetska delegacija ni niti z najmanjšo besedo omenila teh svojih načrtov jugoslovanski vladni delegaciji, ki je bila v Parizu prisotna in v stalnih stikih s sovjetsko.“

Na koncu pravi Bebler: „Ni še prišel čas, ko bo treba povedati vse, kar se je zgodilo na političnem polju med Jugoslavijo in Sovjetsko zvezo.“

ŠEST OBTOŽB PROTI SOVJETSKI ZVEZI

Predno se je podal jugoslovanski minister brez listnice Milovan Djilas v Ameriko na letošnje jesensko zasedanje UNO, je objavil v beograjskem komunističnem listu „Borba“ še članek, v katerem razlaga razmerje med Jugoslavijo in Sovjetsko zvezo.

„Sovjetska zveza se poslužuje besed in metod, ki so imperialistične, z namenom da popolnoma obvlada svoje sate-

litske države in proti Jugoslaviji z vdorom z namenom, da jo spravi zopet pod svoje okrilje“, so glavne misli Djilasovega članka, s katerim hoče razložiti vzroke preloma s Kominformom. Djilas navaja šest točk, ki so igrale glavno vlogo pri razvoju tega razdora:

1. Sovjetska zveza je prešla v nacionalistični položaj in uvedla za trgovino med socialističnimi državami kapitalistična načela.

2. Sovjetska požrešnost, ki je iskala novih dobičkov pod krinko „večjega internacionalizma“, je dovela do političnega imperializma.

3. V socialističnih državah so ustvarili podložne in pokorne jim vlade namesto svobodnih in neodvisnih vlad.

4. Sovjetska zveza danes potrebuje kot svoja sredstva za nadvlado: obrekovanje, vohunstvo, obmejna izzivanja, umore nedolžnih ljudi, ki se ne strinjajo z njihovimi idejami, dalje popolno nadzorstvo nad celotnim državnim udejstvom, ki ga ima v rokah sovjetska obveščevalna služba, ustanavljanje tajnih skupin, različna strankarska nadzorstva, grožnje z vpadom, zlorabljanje mednarodnega boja za mir na ta način, da strašijo nekatere stranke in nekatere socialistične države.

5. S tem, da so voditelji Sovjetske zveze prešli v nacionalističen položaj, propagirajo za nekatere druge države internacionalizem in podrejenost — pri čemer smatrajo za samo ob sebi umevno, da je njihova vloga vodilna — na drugi strani pa v svoji lastni državi pod masko sovjetskega patriotizma uganjajo najbolj prostaški nacionalizem.

6. Sovjetska teorija o „nadvrednosti njihove znanosti, njihovih ljudi in njihovih delavcev“ ni nič drugega kakor rasna teorija, ki so jo že prej oznanjali nacistični demagogi.

vil Sovjetsko zvezo pred Varnostni svet Združenih narodov kot „nevarnost za mir.“ Tito je že ukazal jugoslovanskemu veleposlaniku Jožetu Vilfanu, da naj se udeleži zasedanja Varnostnega sveta v New Yorku. Prihajajo pa tudi vesti, da se bosta Vilfanu pridružila še Titova najvažnejša diplomatska svetovalka, zunanji minister Edvard Kardelj in njegov namestnik Aleš Baebler. Če bi res prišlo do vojne, ima Tito pripravljenih trideset težkih divizij. Sicer je resno vprašanje njihove opreme, odkar je Tito uvedel za svojo vojsko sovjetsko orožje. To je bilo še takrat, ko je bil še zvesti Stalinov namestnik na Balkanu. Toda njegove čete so Titu popolnoma zveste ter lahko nudijo močan odpor kot gveriljske sile.

Vsa ta dejstva samo še podčrtujejo dejstvo, da mora biti ameriška politika odločna v tej krizi. Edino upanje na morebitno poravnavo s Sovjetsko zvezo leži v tem, če bodo Sovjeti pripravljeni popustiti klešče, v katerih stiskajo svoje vzhodnoevropske podložniške države. Če bomo dopustili, da bodo Sovjeti Tita odstranili in ne bomo proti temu nič protestirali, bo tudi to upanje splavalo po vodi. Politične in strateške težave napravijo včasih čudne zaveznike. Toda pravilo je, če hočeš preživeti te težave, je zelo modro, da se pridružiš svojim zaveznikom, kadar se pojavi nevarnost.“ (AIS)

Ostra poljska nota Titu

Varšavski radio je objavil 9. septembra besedilo note, ki jo je poslalo zunanje ministrstvo Poljske Jugoslaviji. V noti pravijo, da je Titova vlada petpetala pogodbo o medsebojnem prijateljstvu in zavezništvu, ki sta jo podpisali Jugoslavija in Poljska marca leta 1946. Nadalje obtožujejo v tej noti člane jugoslovanskega poslaništva v Varšavi vohunstva.

Jugoslovansko poslaništvo je vrnilo poljskemu zunanjemu ministrstvu noto brez vsakega odgovora, ker je polna laži in natolcevanj.

Tito: Vse je laž in potvorba

Maršal Tito je izjavil isti dan pred Jugoslavi in ki živijo v Franciji in so trenutno na obisku v Jugoslaviji, da ga protijugoslovanska propaganda ne razburja preveč. Vse, kar se danes piše o Jugoslaviji ali govori, je laž in potvorba dejstev.

Ta propaganda jugoslovanskih državljanov ne straši, ampak hrabri. Ni več daleč dan, ko bodo stroji lajšali življenje prebivalstva. Stroji so za razvoj Jugoslavije največjega pomena in ni važno, od kod prihajajo.

SINOVOM LASTNIKOV TOVARN JE V BOLAGRIJI PREPOVEDAN VPIS NA VSEUČILIŠČE

Bolgarska splošna delavska strokovna zveza je nedavno poslala svojim članom sledeče svarilo, ki ga je objavil tisk v Sofiji. Svarilo se glasi tako-le: „Strogo je treba paziti na to, da ne pridejo na vseučilišče bivši industrialci, sinovi lastnikov tovarn in kulaki, četudi so začasno zaposleni v proizvodnji. Vsi dijaki na vseučiliščih morajo biti iz delavskih razredov, pošteni in zvesti domovinski fronti ter navdahnjeni z željo, da sledijo napredni znanosti.“

Vseučilišče torej lahko obiskujejo samo komunisti, a član 79. bolgarske ustave pravi: „Vsi državljani imajo pravico do izobrazbe.“

KAKO KOMUNISTI POROČAJO!

Pod naslovom „Stalinistične metode“ je francoski socialistični list „Populaire“ objavil nedavno sledečo novico:

„Ob 12.30 v ponedeljek je prišel neki stalinistični odposlanec v delavnice francoske železnice v Levallois. Pozval je delavce, ki so tam delali, na polurno stavko v znak solidarnosti z delavci letališča, ki so stavkali.“

Delavci so se odzvali pozivu. Priredili so majhen sestanek, na katerem se je govorilo o običajnih zahtevah, o solidarnosti delavskega razreda itd.

Komunistični list „Humanite“ je pa o tem dogodku objavil članek pod sledečim naslovom: „Proti atlantskemu paktu. Železničarji v delavnicah Levallois-a stavkajo.“

Pri naši Materi na Višarjah

Tam, kjer se stikajo tri države (Avstrija, Italija, Jugoslavija), tam, kjer se stikajo tri deželne meje (Koroška, Kranjska in Primorska), tam, kjer se stikajo tri narodnosti (Slovenci, Nemci in Italijani), tam, kjer se dvigajo zadnji vrhovi Karnskih Alp, tam kipi proti nebu gora z najbolj znano koroško božjo potjo, tam so Sv. Višarje, tam deli Marija milosti vsem, ki z vseh strani, iz vseh dežel in držav ter brez razlike narodnosti prihajajo k nji.

Že dolgo vrsto let zaradi predvojnih, medvojnih in pa povojnih razmer ni bilo mogoče romanje v večjem številu na Sv. Višarje. Zato tudi ni čudno, da so se verniki v takem številu odzvali vabilu, ko je romarski odbor rekel: „K Višarski Mariji gremo.“

Toliko se je prijavilo romarjev, da ni bilo mogoče vsem naenkrat ugoditi, treba je bilo razdeliti romarje na dva dela. Najprej so romali verniki iz župnij Spodnje Koroške (Podjuna), naslednje nedelje pa verniki iz župnij gornje Južne Koroške (Rož, Zilja in Celovec z okolico). Zavidni so bili romarji drugega dela romarjem prvega dela, ko so se ti vrnili in so pripovedovali o izredno uspelem romanju, toda brez razloga. Tudi drugi del romanja je ravno tako lepo uspel in tudi vreme je bilo pri drugem romanju ravno tako krasno kakor pri prvem.

Prvo romanje je bilo v dneh 27. in 28. avgusta, drugo romanje pa 4. in 5. septembra. Prvega romanja se je udeležilo 1284, drugega pa 1054 romarjev, skupno torej 2338 romarjev. Število romarjev je gotovo prekosilo vsa pričakovanja. Bilo je to število vidni izraz še vedno neokrnjene, stoletja stare ljubezni naših vernikov do Marije Višarske. To število romarjev pa je tudi izraz mnogih zaobljub še od let prve pa do druge svetovne vojne in še posebej iz let groze, trpljenja in smrti med drugo svetovno vojno. Bili so med romarji tudi taki, ki so se že med prvo svetovno vojno borili v bližini Sv. Višarij in so videli tudi razvaline svetišča Mamke Višarske, kakor so jo takrat klicali naši vojaki.

Dolga romarska vlaka sta pripeljala romarje vedno srečno preko državne meje na železniško postajo v Žabnicah. Železniška uprava je vedno preskrbela prav lepe vozove, železničarji, obmejni uradniki in nameščenci Potovalnega urada so bili prav vljudni in ni bilo tako, kakor so nekateri strašili, ki so romarje odvrčali od romanja.

Ob zvonjenju žabniških zvonov se je

vila procesija romarjev, katerih geslo je bilo: „Pokora, pokora!“, s kolodvora proti žabniški cerkvi, kjer je bila kratka pobožnost. (Pri drugi skupini je zaradi pomanjkanja časa ta pobožnost morala odpasti). Nato pa se je res začela in sicer za marsikoga težka pokora: strma pot navzgor na goro proti Materi Višarski. Toda vsi so sprejeli to breme z neko vdanostjo in celo z veseljem na sebe.

Spet smo se zbrali pod cerkvijo v procesijo, zopet nas je klicalo lepo zvonjenje v Marijino svetišče, kamor smo stopali solznih oči, z drhtečim srcem in z glasnim klicem: „Mati Višarska, tu smo prišli smo k Tebi kakršni smo, revčki, polni slabosti, polni napak, toda Tvoji smo, zato se nas usmili, varuj nas vse, ljubeče ogrni svoj plašč čez nas vse, poslušaj naše želje, naše prošnje in tudi naše tožbe in nas usliši.“ Lepe Marijine romarske pesmi so donele po lepi in mogočni romarski cerkvi, bile so te pesmi iskrene, prepričevalne in resnične molitve k vsemogočni Priprošnjici, pod katere varstvo smo prišli po kameniti poti gori v svete višine.

Nepopisno lepa je bila večerna procesija, ko smo z lučkami šli v spokorni procesiji okrog Višarskega griča. Ko so prvi v procesiji že prihajali nazaj v cerkev, so zadnji šele odhajali iz cerkve. Še v dolini so občudovali ta krasen pogled nočne procesije z lučkami, kako je bilo šele pri srcu nam, ki smo bili v procesiji. Nato pa so sledile molitve in pesmi skozi vso noč. Moramo

posebej povečalo, lahko rečemo, skoraj skoraj reči, da toliko požrtvovalnosti pa tudi toliko discipline skoraj nismo pričakovali pri naših ljudeh. Zato pa smo tudi prepričani, da bodo prošnje in molitve v veliki meri uslišane.

Drugi dan, v nedeljo smo bili pri cerkvenih pobožnostih in slovesnostih daleč v poldne, tako nam je ostalo le malo časa za razgled. Ta pa je naravnost krasen. Višarska gora je visoka 1789 m, malo pod vrhom izvira Višarski potok, med travniki, iglastimi gozdovi in pašniki vodi pot na goro. Cerkev na gori je bila prvič zgrajena leta 1360 in je od takrat tu romarska Marijina božja pot. Med prvo svetovno vojno je bila na gori avstrijska opazovalnica in so zato italijanski topovi cerkev porušili. Po končani svetovni vojni pa je nastalo še lepše novo Marijino svetišče. Razgled z Višarske gore je skoraj nepopisn: proti jugovzhodu oba Nabojša in skupina Montaža, proti vzhodu v veliki oddaljenosti prekrasni Dolomiti, proti severu Ture in Karniške Alpe in še naprej naše koroške gore in tja do Vrbskega jezera je šel pogled.

Slovesno razpoloženje romanja je še

posebej povečalo, lahko rečemo, skoraj mojstrsko petje zbora organistov iz petdesetih koroških župnij. Že takoj pri izstopu iz vlaka v Žabnicah in pri procesiji v žabniško cerkev ter nato proti višarski cerkvi so se pevci izkazali, še posebej pa pri sv. mašah v nedeljo dopoldne. Pod vodstvom suškega župnika č. g. Tomaža Holmerja je izvajal zbor

organistov latinsko mašo in pa znamenito Tomčevo slovensko mašo.

Toda vse, kar je lepega na svetu, prehitro mine: oditi smo morali. Še enkrat smo se zbrali v cerkvi, še enkrat smo iskreno, vdano in z zaupanjem izročili vse svoje najdražje Materi Višarski in s pesmijo smo se poslovili od Nje; toda Njena slika nas bo spremljala na naše domove in bo ostala vedno tam. Verujemo, da nas bo višarska Mati branila in varovala ob vsaki in tudi ob največji nevarnosti, kakor nas je do sedaj.

RICHARD STRAUSS UMRIL

8. septembra je umrl na svojem posestvu v Garmisch-Partenkirchenu znani skladatelj Richard Strauss. Dosegel je starost 85 let.

Z Rihardom Straussom je izgubil svet največjega skladatelja one dobe, ki je bila bogata in čustvena. To je bila doba pred obema vojnama, doba gospodarske moči, ki se je posebno razvila v velikih mestih in ustvarila luksuz in bogastvo ter omogočila umetnosti, da je imela karakter duha. V „Salomi“ je slavil Straussov naturalizem svoje prve zmage; v „Elektri“ leži njegova največja umetnost; najbolj znan je postal z opero „Kavalir z rožo“.

Čas, v katerem je postal R. Strauss slaven, je minul. Veličina Straussove glasbe pa bo ostala kot simbol največje ustvarjalne sile onega časa, ki mineva.

PSIHOLOŠKA KIRURGIJA

Topi nos, nabrekle ustnice, mahedra-va ušesa Johna Gilberta Claefkeja, ki so bili vsakomur odvratni, so ustvarili v njem kompleks manjvrednosti, ki ga je pripeljal na pot zločina. Leta 1940 je bil prvič aretiran zaradi tatvine ter je že leta 1948 prišel spet v navzkrižje z zakonom, nakar se je clevelandski sodnik, potem ko se je posvetoval s psihiatrom, odločil dati mu nadzorovano prostost ter ga podvreči kirurški plastični operaciji na državne stroške.

Z novim obličjem se je Claefke zmo- gel polagoma osvoboditi kompleksa manjvrednosti, ki ga je silila v zločin, dobil si je službo ter pridobil prijateljev. Skratka, zavzel je svoje mesto v družbi, ki mu je šlo; radi svoje neprijetne zunanosti mu krivična usoda ni dovolila nikakega napredka. Zanimivo je, da Claefke ni prvi zločinec, ki bi bil po „kirurški psihološki operaciji“ zopet enak vsakemu drugemu zemljanu.

Že nekaj časa sem obstaja v kaznilnici Sateville (Illinois USA) kirurška plastična klinika in statistike dokazujejo, da je manj kot en odstotek od 376 kaznjencev, ki je bilo podvrženih takim operacijam, po pridobljeni prostosti bilo spet v navzkrižju z zakonom.

Kapelški punt
Zgodovinska povest
Spisal dr. Ožbolt Jlaunig
(Nadaljevanje)

43.

„Kaj pomeni to?“ so radovedno vprašali gledalci. Župnik je stal s kaplanom pred župniščem, katerima so se pridružili trški sodnik Hagen, župan Vegl in oba cerkvena ključarja.

Prošt izstopi in za njim tudi flegar. Odide takoj v cerkev. Prošt stopi po predhodnih ceremonijah na prižnico, flegar pa se vsede spredaj pri oltarju v klopi.

Prošt je po uvodnih besedah začel razlagati besede sv. evangelija: Dajte cesarju kar je cesarjevega, in Bogu kar je božjega. Našel je s tem prehod na cesarske odredbe, ki se morajo izpolnjevati in spoštovati. Le tako se prav izpolnjujejo besede sv. evangelija. Ko pa je prišel do tega, da se morajo župljani pokoriti in dati sleči Marijin kip ter odstraniti tablice, se je začel po celi cerkvi glasen hrup; slišalo se je pokašljevanje, drsanje z nogami in mrmranje. Čim dalje je govoril prošt o tej zadevi, tem hujši je bil ropot in že so se slišali polgla-

sni ugovori, da ni bilo mogoče pridigovati nadalje. Flegar je jezno gledal po množici, toda vse skup nič ni pomagalo. Prošt je nehal ter ves razburjen stopil v zakristijo. Odšel je takoj v župnišče ter poklical župana Vegla, Koclja ter oba cerkvena ključarja. Ves razburjen jim je predočil, da zaslužio vsi najhujšo kazn, in bo tudi poročal v Celovec, da napravi komisar z vojaško silo konec. Toda poklicani so ostali vsi mirni.

Vegl stopi naprej in pravi: „Dosti smo pretrpeli v zadnjih letih, ko smo branili naše stare pravice, in dosej nam niso mogli ničesar. Naša stvar je sveta in zato se tudi ne vdamo!“

„O, takšen duh je v vas vseh,“ se razburi prošt; „ali se še niste spametovali?“

„Mi smo pametni dovolj, da bi le tudi drugi bili,“ odgovori Vegl in vsi ostali pritrdijo.

„To je žalitev oblasti,“ vzklikne prošt, ves rdeč v obraz; „vi žalite cesarja!“

„Mi spoštujemo našega vladarja, a pričakujemo, da se varujejo naše stare pravice in navade, in potem je mir!“

Prošt je uvidel, da ne doseže ničesar. Zato se je začel pogajati z zastopniki župljanov, katerim je nazadnje obljubil, da se opravlja božja služba v Trnju kakor prej in ostane Marijin kip nedotaknjen. —

A hujše je naletel flegar. Ves razburjen je prišel iz cerkve. Tam je stala gruča kmetov. Malomarno so pozdravili flegarja, kar ga je še bolj razjezilo.

Zato stopi pred nje in pravi:

„Lepo ste se obnašali pri pridigi; ali je to spoštovanje pred višjim duhovnikom?“

Kmetje so se delali, kakor bi ničesar ne slišali in so nadaljevali svoj pogovor. „Glej jih, buče trmaste, še zmenijo se ne zame. Kje pa je spoštovanje?“

Tedaj se obrne kmet Miklav in pravi resno: „Mi spoštujemo Boga in vse to, kar je pametnega!“

„Kaj hočeš s tem reči, ti nesramni kmet,“ zarohni nad njim flegar.

„To vam je malo mar, vsak po svojem; le vi za vaše stvari, mi pa za svoje!“

„A, nečuvveno, predrzno“, zbesni flegar in se kar trese od jeze; „to ste naravnost puntarji. V ječo spadate!“

„Pošten človek dosedaj še ni bil kaznovan“, reče mirno Bajdl iz Lepena.

„Pa boste čutili moč oblasti, le čakajte, ve butice kmečke!“

„Če je še kaj pravice na svetu, še ne tako hitro, saj še imamo cesarja“, pripomni Lipš iz Remšenika.

„Da, na cesarja se sklicujete, na drugi strani pa ste mu nepokorni; ali vam ni ukazal, da morate odvzeti tiste cunje od one podobe, ki jo vi častite kakor Boga, a ni drugega kakor kos lesa.“

„A, tako govorite, sram naj vas bo!“ vzrojijo vsi kmetje; „to je brezvernež, ki bi najrajši odpravil vero! Cesar o teh naredbah nič ne ve, samo vi luteranci izdajate tako brezbožne odloke!“

„Molčite!“ zarohni flegar, „naznanim vas komisarju!“

„Le idi, saj si nas že itak dosti tožil in stiskal. Rajši svojega pankerta bolj-

še vzgajaj, nas pa pusti pri miru. Le čakaj, mogoče ni daleč, da te Bog kaznuje za tvoje hudobije“, kričijo kmetje in stopijo bliže. Nekateri že dvigajo pesti in gledajo divje.

Flegar Reitrer vidi, da je dregnil v sršenovo gnezdo, zato skoči hitro k Bošteju, kjer je imel izprežen voz, in da takoj vpreči, ne da bi čakal prošta; zakaj preveč ga je jezilo, da so ga kmetje tako osramotili.

Kmetje so se smejali, zakaj zdelo se jim je dobro, da so mogli povedati flegarju to, kar je že davno zaslužil. Zato so jo udarili h Koclju in čakali tam na izid pogajanj z gospodom proštom.

Flegarjev voz je bil že vprežen. Pomagal je škopnik, ki je spremljal svojega pokrovitelja k Bošteju, da bi bil varen pred razjarjenimi kmeti.

Flegar se je vsedel sam na voz, ker hlapca je poslal na svoje stanovanje, da mu tam nekaj uredi. Dirjal je hitro po trgu, da bi ga kdo ne napadel. Ko je bil že zunaj trga, je vozil počasneje.

Solnce je pripekalo nenavadno vroče; bilo je izredno soparno. Nad Trobejevimi pečmi so se zbirali na nebu črni oblaki. Naenkrat potegne močan veter, nebo je postajalo vedno bolj temno, in čuj — od daleč je že grmelo. Solnce se je skrilo za črnimi oblaki, ki so zakrili kmalu celo nebo nad Kaplo. Flegar je pogledal v nebo in pognal konja, videč prihajajočo nevihto. Že je pri turških šancah. Sedaj nastane silen piš od Reberce sem, grom sledi za gromom, bliski švigajo in strele udarjajo.

(Dalje prihodnjic)

MOST

(POUČNA ZGODBA.)

L. L. — K.:

Postal je za trenutek pred vrati pre-mišljajuc, negotovo je napravil zadnji korak in potem, kakor da je pustil vse črne misli za sabo, se je zravnaval in pritisnil na kljuko.

V mali sobici klinike je bilo vse pre-prosto hladno, belo in tino. Saj je tako pričakoval, pa tudi ne. Zene namreč ne, ki je sedela ob postelji in se nagibala čez njo, pa je vendar s trudno kret-njo dvignila glavo in pogledala, ko so se vrata zaprla. V njenih očeh ni bilo začu-denega vprašanja, zakaj pride, in usta, ob katerih sta se začrtali dve gubi, niso spregovorila ničesar. Le prst je dvignila in ga položila na usta ter nato pokazala na posteljico.

Tedaj je napravil nerodno in nekako v zadregi poklon. Roko, ki ji jo je hotel podati, je prezrla, ker se je zopet nag-nila nad posteljo. Pristopil je potihoma, sedel na drugo stran postelje in se zazrl med blazine. Tukaj je ležal njegov otrok, njegov sin, — kako velik je že, pa kako ozka ličeca, ki so bila tedaj, ko je odhajal, še vsa polna, okrogla in cve-toča. Laski so ležali vsi zlati na belini blazine in on jih je mehko pogladil z ne-gotovo roko.

Bolnik se ni premaknil, le mala prsa so se dvigala v kratkem dihanju. Molče sta sedela oba in čakala in čula.

Tihota je objela malo sobo ter napra-vila stene še bolj bele in hladne, malega bolnika pa še bolj tihega in bledega in mrzlo to staršev ter njiju odpor še dva-krat hujši. Ne en pogled enega ni pre-šel na drugega, le en cilj so imele oči in misli obeh: otroka. To je bilo edino, kar sta imela še skupnega v življenju, edini most, ki ju je še vezal, drugače sta bila ločena, notranje in zunanje.

Njun zakon, ki sta ga sklenila iz sa-me ljubezni, je ločen. Zakaj? Vsak je skušal najti krivde pri drugem in si ni hotel priznati, da je k temu razdoru do-prinesel tudi svoj del.

Pri ženi se je to godilo nekoliko neho-te. Ko se je otrok rodil, so bile naenkrat njene misli polne skrbi za to mlado bi-tje, pozabila je nekoliko moža, ki ga je spočetka s preveliko ljubeznijo in do-brotto razvadila. Ne da bi ga manj lju-bila ali manj skrbela, ampak ni imela več toliko časa zanj kakor od začetka in njena ljubeznivost je bila večkrat neko-liko razmišljena in so vse misli hitele k zibelki.

Soprog je bil užaljen. In obadva, ki se nista doslej nikdar sporekla, sta na-enkrat navalila drug na drugega s trdi-mi besedami. Nastal je nesporazum in nerazpoloženje, ki je bilo spočetka le na površju in se je izražalo v besedah, ki pa so kmalu postale ostre pšice, ki so hotele zadeti dušo drugega in so jo tudi res zadele.

Prišlo je do tega, da je stvar, ki je bila spočetka samo drobna malenkost, kmalu narastla na veliko. Žena se je od-tujevala in njena duša, ki možu ni nikoli

ničesar zamolčala, je postala kakor za-pečatenjena knjiga. On pa se ni trudil več, da bi to knjigo odprl.

Sedela sta si nasproti pri skupnih obedih; pripravljala je kakor prej jedi, ki jih je rad jedel, vendar je vedno iz-begavala priliko, da bi bila sama z njim, če pa je to nanese, je tako skupnost kaj hitro končala. Z ginljivo skrbjo pa je skrbela za otroka. In to, kar bi bil v drugačnem razpoloženju razumel kot resnično materinsko ljubezen in tudi ta-ko občutil, prav zaradi tega danes sovraži njo in otroka, ker mu je ta vzela, kar je bilo nekoč samo njegovega.

Prve čase je govorila, naj počaka in je razlagala, da je to le prvi čas, ko jo otrok toliko potrebuje, da pa bo kmalu, kakor je bilo prej. Potem so bile minu-te, ko sta oba mislila, da je tako, kot je bilo nekdanj in potem v vsakdanjosti sta gledala zopet jasno, vendar se je nespo-razumevanje vlekle kakor megla skozi vse dni.

Ona je postala nekoliko bleda in truda, on pa tih in suh.

Odhajal je na večer večkrat v dru-žbo, česar prej ni storil in tedaj se je tudi prigrabilo, da je spoznal „njo“. Bila je preprosta, neelegantna, ne duhovita, vendar je imela ljubezniv glas in neko materinsko dobroto ter se je znala zvi-veti v njegove misli. Tako je kmalu ve-dela več iz njegovega življenja kot nje-

Karel Mauser:

Noč na samem

Prav počasi se večerí. Tako počasi, da misliš, da se do polnoči ne bo znočilo. Za kočjo šumi potoček. V mraku ga vidiš, kako v ostrem loku izginja za jelšami.

Veter vleče od gorá. Od nekod se ču-je loputanje naoknic. Vem, dobrih dvaj-set metrov od kočje je na pol razpadla bajta z naoknicami, ki visijo ob zidu kakor pelod zrelih rož.

Nekoč so bili tam ljudje.

Danes na vrtu raste podivjana rabar-bara.

Zdaj se vendar večerí. Gozda ne raz-ločim več dobro. Spojen je z mrakom in brez meje.

Ko se bo docela znočilo, bodo srne brez strahu šle mimo zapuščene bajte na studenec.

Če ne bo prej dežja.

Tako čudno se zbirajo megle po hri-bu, kakor da morajo do jutra vso dolino napolniti do nazobčanih robov.

Od naše kočje gre vereja, ki od starosti visi proti cesti. Gledam jo skozi ma-lo okence in zdi se mi, da se bo zdaj zdaj docela nagnila. Pa vem, da se ne bo in da bo jutri, če jo bo čez noč opral dež, spet ravna in kakor za večno narejena. Prav do ovinka gre, tja do je-zerca, ki je ob obrežju zaraščen z alga-mi in ločjem. Na sredi je otoček, tolik-

gova žena doma, ki mu je bila nekdanj najboljši zaupnik in tovariš. To je po-vzročalo, da se je njegovo nesporazum-ljenje, ki se je s časom že nekoliko iz-ravnalo, doma zopet močneje pokazalo in tako sta si stala zakonca kmalu so-vražna nasproti. V eni izmed takih ur je bilo, ko je ena trda beseda dala dru-go in je postala ločitev že gotova stvar. Odšel je brez besede, zadnja nežnost je veljala otroku.

Uredila si je sedaj življenje prav po svojih mislih, negovala je otroka in je vršila delo malega gospodinjstva z vso ljubeznijo in veseljem. Tako se ji je tudi posrečilo, da je živela od tega malega, kar ji je pošiljal mesečno brez vsake be-sede in si je pripravila tudi nekaj malih prihrankov.

Čas pa je hitel. Živela je le za svojega otroka ter je odklanjala vse, ki so po-nujali samotni ženi prijateljstva. Imela je otroka in več ni hotela.

Kaj dela oče, na to je komaj mislila. Le včasih so zašle njene misli nekoliko vse radovedne in s staro ljubeznijo na njegova pota in boječe vprašanje je vstalo v njih. Toda nikogar ni bilo, ki bi ji odgovoril. Vedela je, da je ona druga pri njem, drugega nič. In to je zadostoval, da je zrastle neprodorna stena med njima.

Deček je rastel v prav posebno vese-lje in vsa njegova vprašanja, ki so se vedno ponavljala po očetu, je odgovar-jala, oziroma se jim izmikala s tem, da je govorila „o dolgem potovanju“. Toda sčasoma so postajala vprašanja vedno pogostejša in trdovratnejša. Večkrat ji je bilo težko, da ni nikoli došlo pismo, ki bi ga bila lahko otroku pokazala. Ob

šen, da je prostor za dve brezi in klop-co. Ne vem, kdo jo je postavil, niti ne, za koga je bila narejena.

Včasih so tod vendar bili ljudje, mor-da celo mlad par in da je klopca iz onih časov.

Vse se mi zdi, kakor da gledam sliko naivnega slikarja.

Zdaj je tema in prve kaplje so tu. Ne vidim jih, toda slišim njih lahno pritr-kavanje na skodlasto streho. Prijetno zvonje, tako nekako, kakor bi nekdo po-tiho z mezincem bobnal po mizi.

Tema je prav pod okencem, vsa hiša je potopljena v temo kakor v črno vodo.

Prižgal bi luč, imam petrolejko, pa nočem. Noč ne govori ob luči.

Tako prijeto mi je, ko vem, da me obdajata samo noč in dež.

Ljudje niso tako dobri.

Ko bi imela noč roke, bi svojo prožil skoz okence in jo do jutra držal tako.

Vendar — zdaj moram poslušati pe-sem dežja, simfonijo Večnega, ki je pos-lal to noč mokroto, da se bo cvetka, katero sem danes pohodil na travniku, mogla do jutra dvigniti.

Kako je vse majhno čudovito veliko!

In kako sem jaz majhen, ko pomi-slim, da noč sedi tudi na vrhu najvišje gore.

očetovih slikah je preživljal otrok cele dneve z ginljivim spoštovanjem.

Potem je otrok zbolel. Iz malega pre-hlajenja je prišla pljučnica in, ker je zdravnik pričakoval najhujšega ter je to materi tudi povedal, tedaj je morala v vsem trpljenju, ki jo je hotelo priti-sniti k tlom, priznati še to, da ima otrok očeta in da ima ta pravico otroka še en-krat videti — — —

Tako sta sedela ob bolniški postelji in čas je mineval s svinčeno počasnostjo.

Žena je pokrila obraz z rokami in kr-čevit jok jo je stresal. Kaj in kakšno bo postalo njeno življenje, če ji otrok umr-je? Prazno, brez veselja. In kaj hoče oče prav tu? Saj ju je oba takrat sama pustil in se ves čas ni brigal, kako ji-ma je.

Mrzlo čustvo sovraštva se je hotelo dvigniti v njej. Pa je videla zopet ble-dega otroka in vse to, kar je majhnega in nizkotnega doslej bilo v njej, je poti-hnilo. Ta ura prav zares ni za to, da bi zahtevala obračuna.

Bolnik se je zganil, za kratek čas od-prl oči, pogledal v svetlobo, zagledal mater in potem moža poleg nje in oči so vprašale in usteca izpregovorila: „Oče? Očka?“ Smehljaj je šinil preko drobnih ustec, potem je zopet zaprl oči in ležal mirno, apatično kakor prej.

V ženi je vstalo ljubosumno čustvo, možu pa je klonila glava, dasi mu je v duši vstajalo veselje. Prijel je drobno otroško roko in jo nežno pobožal.

Tako so prehajale ure. Zdravnik je prišel, meril temperaturo in se razve-selil, da ni več tako visoka.

V sobo pa so kmalu prišle sive sence, mrak je prebarval mrzle bele stene s to-plo sivino.

Bolnik se je prestrašeno zbudil. Z bo-ječim pogledom je pogledal oba, ki sta sedela ob postelji, potem pa je zasijal smehljaj zadovoljstva na bledem obraz-ku: „Mamica, očka!“ Kolikor je mogla bolna dušica položiti veselja v te besede, je zazvenelo po bolniški sobi, potem pa je stegnil shujšani ročici. In ko je vsak izmed ob postelji sedečih prijel eno, te-daj se je skušal dvigniti, pa je onemo-gel padel nazaj. Le očetovo in materino roko je prijel ter ju stisnil na svoje močno utripajoče srce in smehljaj se mu je poglobil okoli ust.

Mehko čustvo je vstalo v obeh. Kljub vsej ločitvi ju veže nekaj skupnega, ne-kaj, kar bo vselej in vedno prepletalo drobne niti med njima: otrok. Pa sta mu vzela dom in starše.

V ženi je vzplamtelo čustvo spravl-jivosti, nad vsemi težavami in nad vsem hudim je blestelo lepo in jasno sonce spominov, ki je bilo pozlačeno z ljubeznijo in dobrotto. Pod vplivom tega čustva je nenadoma dvignila roko proti tihemu možu na nasprotni strani. Toplo jo je vzel v svoji obe roki, jo dvignil k ustom in ni vedel drugega v svoji pre-veliki sreči kakor kratko, a tako mo-čno besedo: „Odpusti!“

Otrok je to videl. „Očka, mamica!“

Tedaj sta na mehko blazinjo položila oče in mati poleg otrokove svoji glavi. Nihče ni govoril, vse je bilo tiho in pri-srčno in njune misli so zopet stopale po novih skupnih življenjskih potih.

OB 200 LETNICI GOETHEJEVEGA ROJSTVA

Medtem ko Slovenci letos obhajamo 100-letnico Prešernove smrti, praznuje-jo Nemci 200-letnico Goethejevega roj-stva. Po pravici smemo ta dva velika moža med seboj primerjati. Goetheju je privrela pesem iz doživetja, nič ni bilo prisiljenega, ponarejenega. Rekel je: „Pelo je v meni!“ Podobno se je izrazil Prešeren v svojem „Orglarju“: „Pusti peti mojga slavca, kakor sem mu grlo ustvaril.“ Imela pa sta tudi podobno življensko pot, le da je Goethe izšel iz premožnejših slojev. Težišče njegovega dela je v liriki. Celotna pesni epskega značaja preveva bogata lirika; isto vidi-mo pri Prešernu. V pesmi sta dala duška svojim čustvom, v njih sta pozabila na svojo bolečino, na hinavščino in zlobo sveta. Goethe je bil sicer poročen, a ustaljenega mirnega življenja skoro nikdar ni imel. Prešeren je na tem še bolj trpel, kar izraža v pesmi „Kam?“ Zanimivo je, da svojih najbolj doživeti-h pesmi Goethe ni več rad prebiral, da bi se mu stara rana spet ne odprla. To je

znak, kako zelo so bile doživete.

Johann Wolfgang von Goethe je bil rojen 28. avgusta 1749. v Frankfurtu ob Main-u. Njegov oče je bil jurist, za-to je želel, da si tudi sin izbere ta po-klic. Tako je sin začel l. 1765. študirati pravo na univerzi v Leipzigu in končal študije l. 1771. v Strassburgu. Tu je prišel v stik s Herderjem ter ob njem spoznal, da se „narava, posebnosti, ču-stvovanja in mišljenje“ kakega naroda izražajo zlasti v poeziji. Kratek čas je bil odvetnik v Frankfurtu, potem pa se je preselil l. 1788. v Weimar, kjer je kmalu postal član ministrstva. V tem mestu je živel do smrti ter bil pokopan v knežji grobnici.

Odločilnega pomena za njegov pes-niški razmah je bilo potovanje v Itali-jo, ki je trajalo od l. 1786. do 1788. Od-slej je iskal zgledov za svoje pesniško ustvarjanje v antiki: „Vsak naj bo na svoj način Grk, toda bo naj!“ se je iz-razil.

L. 1806. je poročil preprosto urad-

niško hčer Kristijano Vulpius, s katero je že prej živel v prijateljskem razmer-ju. Zaradi preprostega rodu svoje žene se je po tem koraku večji del weimar-ske višje družbe odvrnil od njega. Tako je za pesniško delo nekako ohromel ter se je začel udejstvovati na znanstvenem polju, zlasti v naravoslovnih vedah. Šele prijateljstvo, ki ga je sklenil s Schillerjem, ga je spet navdušilo za po-zetje. Če se z njim ne bi spoznal, ver-jetno „Fausta“ nikdar ne bi dokončal.

Z Goethejem je nemška lirika dose-gla svoj višek. Celotna balade so bolj lirske-ga značaja. Snov je zajemal zlasti v pri-povedkah in bajkah; v svoje lirske pes-nitve pa je vpletel lastna doživetja (Der Wanderer, Wanderers Nachtlied, Prometheus, Harzreise). Po Schillerjevi smrti je z globokim spoštovanjem napi-sal lep epilog k pesmi o zvonu (Das Lied von der Glocke). Večji del balad je zložil Goethe pod vplivom Schillerja. Znamenita pesem „Heidenröslein“ je nastala po predlogi preproste narodne pesmi. Omembe vredne so balade: „Der Fischer“, „Der Erlkönig“ in „Der Zau-berlehrling“. V pesmi „Braub von Kor-inth“ se zrcali boj med nastajajočim krščanstvom in poganstvom.

Goethejevi romani: „Die Leiden des jungen Werthers“, „Wilhelm Meisters Lehrjahre“, „Wilhelm Meisters Wan-derjahre“, „Reineke Fuchs“, (živalski ep) in družabni ep „Hermann und Do-rothea“, kakor tudi njegove drame: „Götz von Berlichingen mit der eiser-nen Hand“, „Egmont“, „Iphigenie auf Tauris“, „Torquato Tasso“ in „Faust“ so prevedene skoraj v vse svetovne je-zike.

Ni se čuditi, če je imel Goethe tudi na nekatere slovenske pesnike in pisa-telje precejšen vpliv. Josip Stritar je svoj roman v pismih „Zorin“ spisal po zgledu Goethejevega „Wertherja“. Tudi v njegovih ostalih povestih in pesmih je mnogo svetobolja. — Prvi del „Fausta“ je mojstrsko prevedel v slovenščino Valentin Mandelc. Faust je bil že mno-gokrat uprizorjen v ljubljanski operi. Velike umetnine včasih hitro, včasih pa zelo dolgo zorijo. Tako je na „Fau-stu“ delal Goethe 60 let in ga je končal šele leto pred smrtjo.

Učimo se od tega velikega pesnika spoštovanja do malih narodov! Učil se je namreč srbohrvaščine, da bi čim bolj dojel lepoto srbske narodne pesmi, ka-tero je hotel brati v izvirniku.

Za naše gospodarje

Sod brez dna

(UREDIMO GNOJIŠČA!)

Sod brez dna ni uporabljen. Vse, kar v tak sod zgoraj vlijemo ali vsipamo, spodaj izteče ali se izsuje. Da je to dejstvo in resnica, o tem smo najbrž vsi prepričani. Zato pa se moramo tembolj čuditi, da večina kmetov na Koroškem pri svojem gospodarstvu še vedno in neprestano uporablja tak „sod“ brez dna. Večina kmetov vlije v ta „sod“ dan za dnevom, četudi gotovo vedo, da jim spodaj vse to izteka, kar zgoraj vlivajo.

Ko prednje slišite, si mislite: „To pa najbrž že ne bo držalo, da bi naši kmetje kaj takega delali, saj so vendar razumni ljudje in tudi razumni gospodarji, pa bi ravnali tako nerazumno.“ In vendar je res, da večina naših gospodarjev ravna tako neprevidno in tako nerazumno.

Sodu brez dna je namreč podobno gnojnišče s propustnim dnom in gnojnišče brez gnojnične jame. Izpod takega gnojnišča teče namreč polagoma, toda neprestano gnojnica, ne da bi se nam to zdelo kaj posebnega. Zato tudi kmet na to ne polaga nobene posebne važnosti, se ne zaveda nekako, kako velika škoda mu s tem nastaja iz dneva v dan in zato tudi proti tej neprestani škodi ničesar ne ukrene. Zato pa je tako gnojnišče brez betoniranega dna še slabše kot pa sod brez dna. Sod brez dna namreč ne uporabljamo, ker bi se nam to zdelo pač prenemno, da bi vlivali v sod brez dna. Pri gnojnišču brez nepropustnega dna pa se tega nekako ne zavedamo in smo tako gnojnišče uporabljali že leta, ga uporabljamo še danes in vse izgleda, da nimamo prav nikakega resnega namena, da ga ne bi uporabljali še tudi v prihodnje.

Ako odteka gnojnica izpod gnojnišča in pronica nato v bližini gnojnišča v zemljo ali pa odteka v občestni jarek in naprej v potok, gredo gospodarstvu v izgubo najdragocenejšo rastlinske hranilne snovi. Ako hočemo kljub temu imeti dobre pridelke, moramo te hranilne snovi pač kupiti v obliki dragih umetnih gnojil in mečemo tako denar nekako pri oknu ven, kakor da bi ga imeli preveč. Gnojnica vsebuje predvsem dušične snovi in sicer amonijak. Ta se spremeni v zemlji v šoliter in tega rastline vsrkavajo in ga porabljajo kot hrano.

Gnojnica je torej važna predvsem zaradi velike količine dušičnih snovi. Razen teh pa vsebuje gnojnica še tudi kalij in nekaj fosforne kisline, tako da moremo smatrati gnojnico res kot izvrstno in polnovredno rastlinsko hrano. In to tako dragoceno snov, ki jo nekako brezplačno pridelamo v domačem gospodarstvu, pustimo, da se nam neizrabljena izgublja iz gospodarstva in proti temu ničesar ne ukrenemo; ali ni to resnično razmetavanje denarja?

Razen tega pa predstavlja taka gnojnica, ki odteka izpod gnojnišča, tudi nevarnost za zdravje. Gnoj in gnojnica vsebujeta večkrat zdravju škodljive klice in bakterije. Pri nepravilno urejenem gnojnišču, pri propustnem dnu gnojnišča ali pa gnojnične jame obstaja torej neprestana nevarnost, da pridejo z gnojnico te, zdravju škodljive snovi v vodnjake in vodovode in tako v pitno vodo. Začetni slučajni nevarne bolezni tifusa imajo svoj vir navadno v pomanjkljivo urejenih gnojniščih in vendar ta bolezen ogroža ne samo posamezne družine, ampak večkrat cele vasi. Ze zaradi zdravja je zato nujno potrebno urediti gnojnišča in gnojnične jame tako, da je izključeno vsako pronicanje gnojnice iz gnojnišča in gnojnične jame.

Moramo priznati, da stroški dobro in pravilno urejenega gnojnišča in gnojnične jame niso ravno majhni. Je pa neobhodno potrebno, da so gnojnišča, ki jih urejemo, res pravilno in skrbno grajena. Na takih gnojniščih in v takih gnojničnih jamah, ki imajo razpoke in skozi te razpoke uhaja gnojnica, nam neprestano nastaja nova škoda, ki jo niti prav ne opazimo. V resnici pa tako urejena gnojnišča in gnojnične jame niso

skoraj nič boljše kakor pa neurejena gnojnišča. Predvsem je torej nujno potrebno, da je dno gnojnišča in gnojnične jame dobro, trdno, iz najboljšega betona, da ne morejo nastati v njem nikake razpoke.

Ni pa še s tem rečeno, da ne bi mogli gnojnišča dobro urediti tudi sami, z domačimi ljudmi brez izučenihi zidarjev. Le pri napravi betona se moramo vedno ravnati po navodilih izkušnega strokovnjaka v napravi betona, ker je ravno od naprave betona v veliki meri odvisna kakovost in trajnost gnojnišča in gnojnične jame. Dobro betonsko delo je odvisno predvsem od kakovosti gramozja. Drobnozrnati gramoz, ki je brez raznih onečiščenj in brez raznih naplavin zemlje, znatno vpliva na trajnost betona. Ako hočemo napraviti res dober in trajen beton, ne smemo preveč varčevati s cementom. Vsako preveliko varčevanje bi bilo v resnici pravo zapravljjanje; saj bi za ureditev gnojnišča imeli velike stroške in veliko dela, gnojnišče pa ne bi bilo trajno in bi v njem kmalu nastale razpoke. Z ozirom na kakovost gramozja homo potrebovali za en kubični meter betona 250 do 320 kg cementa.

Pri mešanju betona tudi ne smemo preveč hiteti. Važno je, da je cement dobro premešan z gramozom; važno je pa je tudi, da dolivamo vodo v primerni množini. Vsaka preobilna voda škoduje kakovosti betona. Gotov beton naj bo vlažen kakor zemlja, kajti le tak beton se res dobro gosti in dobro veže. V vročem poletnem času mora biti beton zavarovan pred prehitrim izsušenjem, v mrzlem zimskem času pa pred prevelikim mrazom. Oboje more namreč škodovati betonu, da nato slabo veže.

Ako pa hočemo gnojnišče dobro in

pravilno urediti, moramo upoštevati še druge okolnosti. Gnojnišče ne sme biti nikdar na najnižjem delu dvorišča. V tem slučaju bi namreč obstajala stalna nevarnost, da se bo voda, ki priteka iz vseh delov dvorišča, odtekala v gnojnišče in bo tako razredčevala gnojnico. Ko vozimo nato gnojnico na polje, vozimo pri tem tudi veliko količino vode, kar povzroča samo veliko dela, torej tudi velike stroške, pa nobene koristi. — Nadalje mora biti gnojnišče na takem prostoru, da moremo iz hleva na gnojnišče brez velikih težav voziti gnoj in da moremo nato tudi iz gnojnišča brez velikih težav nakladati gnoj na voz in ga odvažati na polje. Paziti moramo torej pri ureditvi gnojnišča, da izberemo zanj tak prostor, da so dane čim večje in čim boljše možnosti dovoza in odvoza.

Ko danes vedno bolj premisslujemo, kako bi uredili naše kmečko gospodarstvo, da bi v bodočih letih mogli čim boljše izhajati, je važno predvsem urediti gospodarstvo z gnojem. Ta investicija se nam najpreje in najboljše izplača. Bilo bi nepravilno pred ureditvijo gospodarstva z gnojem misliti na kake druge izdatke pri ureditvi kmečkega gospodarstva.

Za ureditev gnojnišč in gnojničnih jam daje Kmetijska zbornica tudi delne prispevke pri nakupu cementa. Zato naj bi se kmetovalci čim bolj te ugodnosti posluževali. Vendar pa bi bilo nepravilno, da bi si sami in po svoje začeli urejevati gnojnišče in ko bi bilo to urejeno, bi šli k Okrajni kmetijski zbornici in tam poizkušali dobiti čim večji prispevek. Ravno nasprotno naj bi napravili: najpreje naj gredo k Okrajni kmetijski zbornici. Tam naj dobijo točne podatke in naj dobijo tudi točne pogoje, pod katerimi priznava kmetijska zbornica prispevke. Nato naj se po teh navodilih tudi točno ravnajo in naj izpolnijo tako vse pogoje, ki so predpisani za dosego primerne prispevka.

Čimprej bodo kmetovalci pričeli urejevati gospodarstvo z gnojem, tem preje bodo prišli do možnosti, dobiti iz svojega gospodarstva čim večje pridelke, tem preje bodo z zmanjšanimi stroški imeli večje dohodke in tem preje bodo prenehali usipati del svojih dohodkov v „sod brez dna.“

Za naše gospodinje

Naša bodočnost

Dolžnost vsake gospodinje

Človeško telo je tako ustvarjeno, da potrebuje za rast in pravilni razvoj hrano; hrano potrebuje za delo, zdravje in — življenje.

Hrano ali živila dobiva človek iz stvarstva in sicer nekaj od živalstva, največ pa iz rastlinstva. Nujno je, da je vsakdanja hrana pripravljena iz mešanih živil: iz onih, ki jih da živalstvo (mleko, jajca, meso, mast) in iz pridelkov rastlinstva (moke, fižola, krompirja, zelenjave in sadja); prevladovati pa mora v hrani zelenjava in sadje, ker je to zdravstvena zahteva telesa.

Poleti, v jeseni in prve mesece zime je lahko vsaki gospodinjji pripravljati mešano hrano, saj nudi dobro obdelani vrt obilno zelenjave in sadja je navadno veliko v jeseni. Toda v trdi, dolgi zimi in spomladi, zlasti v bolj revnih, predvsem pa v zanemarjenih gospodinjstvih tarna kuharica, še bolj pa nemi, oslabei in zagrenjeni obrazi in izrazi o pomanjkanju krepke mešane hrane.

Dolžnost vsake, tudi revne gospodinje je, da nudi dnevno domačim mešano hrano, v vseh letnih časih, v katerih prevladuje zelenjava in sadje. Ista dolžnost pa narekuje vsaki gospodinjji, ki pripravlja hrano, da ohrani v jeseni čim več zelenjave in sadja.

Zelenjavo in sadje ohranimo na najrazličnejše načine. Najbolje je, da ju čim več spravimo sveže v sadne in zelenjadne šrambe ali kleti. Izredno praktično konserviranje je sušenje zelenjave in sadja, zlasti v sedanjih časih, ko stoji že nekaj sadnih sušilnic, katerih pa je že dosti premalo.

Dober je suh stročji fižol, na različne načine lahko uporabljajš suh in dobro shranjen paradižnik.

Sušenje stročjega fižola

Mlado stročje s še nerazvitim zrnjem operi in kuhaj v slanim kroupu, da vre 5 minut. Nato ga odcedi in daj politega z mrzlo vodo na lese tako, da je vsak strok zase, in ga suši na topli krušni peči ali v peči za kruhom, v lesah na pojemajoči štedilnikovi plošči, največ ga pa lahko posušiš na lesah sušilnice, v kateri toliko kuriš, da je 25—30% topline. Tudi v topli sencu ga lahko sušiš. Nekateri gospodinje naberejo poparjen fižol na nit kot očiščene in nasoljene ribe, da se posuši na zraku in prepihu. Suši naj se, dokler ne rožlja, ko ga prenašaš.

Tak suh fižol, katerega si med sušenjem obračala in prebirala, par dni hladiš na zraku, nato ga shraniš v prozornih, čistih vrečah v zračni in snažni šrambi. Pred uporabo ga operiš in namočiš prejšnji večer. Iz takega stročjega fižola so izvrstne juhe in prikuhe, zlasti pozimi in spomladi.

Sušenje paradižnika

Zrele, trde in zdrave paradižnike nareži na prst debele rezine. Daj jih na lesene lese in suši na soncu, nevroči peči in v pojemajoči vročini sušilnice. Močna vročina jih sprajži, gledati pa moramo, da se sok paradižnikov posuši, ne pa izcedi.

Suhe hrani v prozorni vrečici na zraku in suhem.

Velike važnosti je zlasti za kmečka gospodinjstva.

Sušenje sadja

S sušenjem sadja lahko konserviramo velike množine te toliko koristne božje dari. S sušenjem sadja se prepreči prekomerna — strastna predelava sadja v alkohol, ki je največji sovražnik člove-

štva. Z množino suhega sadja založiš potrebno zalogo gospodinjstva s koristnim, na tolike načine uporabnim živilom.

Ne kuhamo iz suhega sadja samo kompot, pač pa je veliko vrst juh, katerih je glavna in okusna vsebina suho sadje. Znane so prikuhe suhega sadja. Imamo samostojne jedi s suhim sadjem, in koliko je močnatih, katerim dá suho sadje redilnost in izvrsten okus.

Gospodinje, vaš ponos naj bo velika množina — bogata zaloga lepo in dobro posušene sadja!

Ni pa vse suho sadje enako vredno in dobro. Večkrat dobimo suha jabolka, hruške in češplje, pa nam mine navdušenje, ko vgriznemo v zažgano in prismojeno sadje kislega ali grenkega okusa.

Sušimo lahko vse vrste sadja. Za sušenje mora biti sadje popolnoma zrelo, razbrano in oprano. Na lese nalagaj v eni plasti. Med sušenjem sadje večkrat ohladi, ohlajenega pa preberi. S sušenjem prenehamo, ko se iz sadja več ne stisne sok, ni pa še krhko, da bi se lomilo; podobno naj bo po prožnosti „gumici“ (radirki).

Češplje, sveže, damo na zgornjo leso, ki je najbolj oddaljena od vročine, ki sme biti za nje v sadni sušilnici do 30°C, da se sadni sok ne izcedi. Češplje ne smejo popokati! Polagoma sušeče pomikamo v močnejšo toplino.

Izvrstni so olupljeni krlhji, katere zavarujemo pred rjavitvijo z različnimi načini (da jih damo v okisano vodo, slano vodo, da jih na lahko zažveplamo itd.).

Orehi se najlepše suše na soncu, če so obenem izpostavljeni prepihu. Če jih sušimo na peči, jih sušimo počasi, enakomerno, da ohranijo jedra belo barvo. Orehe ne suši v prehudi vročini, ker postanejo v dobe neprijeten okus!

Suho sadje pusti nekaj dni na zraku, da se osuši in popolnoma ohladi. Spravi ga v prozorne vreče, obesi jih v zračni šrambi ali na čistem podstrešju, da je na prepihu in varno pred mišmi.

Poznamo veliko različnih načinov in sredstev, s katerimi ohranimo zelenjavo in sadje. Vsak način je po svoje dober, so pa nekateri bolj praktični, zato imajo bodočnost. Mar. B.-Vr.

Kmečkim dekletom - gospodinjsko izobrazbo

(Novi gospodinjski tečaji)

Nikdo ne dvomi, da je poklicna izobrazba za obrtnike predpogoj, da more dobiti dovoljenje za izvrševanje tega svojega poklica. Ne moremo si danes predstavljati čevljarjskega mojstra, ki ne bi imel strokovne izobrazbe, kakor si tudi ne moremo predstavljati mizarja ali kovača, ki se ne bi preje temeljito naučil svoje obrti. Le za kmeta in za kmečko gospodinjjo mislimo, da ni treba nobene izobrazbe. To pa ni res in to ne sme držati. Tudi kmet in tudi kmečka gospodinja potrebuje, in to še prav posebno v današnjem času, temeljite izobrazbe.

Če hočemo izboljšati kmetijsko proizvodnjo in če hočemo izboljšati in olajšati delo kmečke gospodinje, je zato potrebna posebna izobrazba. — O gospodinjji pravimo, da podpira tri ogle pri hiši. Je tudi resnica, da brez dobre gospodinje nazaduje celotno gospodarstvo kmetije. Zato je potrebno predvsem, da dobijo naše bodoče kmečke gospodinje potrebno strokovno izobrazbo. To izobrazbo pa morejo dobiti kmečka dekleta predvsem v kmetijsko-gospodinjskih šolah, ki jih vodijo šolske sestre in to sta gospodinjski šoli v št. Rupertu pri Velikovcu in pa v št. Jakobu v Rožu.

Na obeh omenjenih zavodih se prične šestmesečni gospodinjski tečaj dne 3. novembra t. l. in traja nato šest mesecev. Dekleta, ki se hočejo tega tečaja udeležiti, morajo biti stara vsaj 16 let in morajo napraviti pismeno prošnjo na vodstvo zavoda. To jim bo dalo nato tudi vse potrebne podatke in vsa potrebna navodila.

Naj bi pomislila dekleta in naj bi pomislili tudi starši, da ne bodo z nobeno doto, pa če je še tako velika, mogli dati toliko, kakor pa s primerno izobrazbo. Zato naj bi se v čim večjem številu priglasila dekleta za obisk gospodinjskega tečaja na eni od obeh zgoraj omenjenih gospodinjskih šol.

Podjunska dolina v luči zgodovine

Župnija v Globasnici iz časa Rimljanov

(Nadaljevanje)

Ko je pred 1900 leti živel Kristus v Sveti deželi, je sedanja Koroška spadala pod oblast Rimljanov. Glavno mesto je bilo Virunum pri Gospe Sveti. Na zgornjem Koroškem je stalo tudi mesto po imenu Teurnia (v bližini Spittala ob Dravi), v Podjuni pa mesto Juenna pri Globasnici. Rimska cesta je vodila iz Virunuma v Juenna in odtod skozi Zgornje Libuče v Celje. Juena se je razprostirala od Globasnice proti Štebnu. Veliko rimskih kamnov z napisi so tu izkopali, cele piskre rimskega denarja, rimske fibule, okraske, železje, zidovje, grobove so naši v tukajšnji okolici. Celovški muzej hrani kip ženske, ki nosi palico in ščit ter dva medaljona, predstavljajoča v igred in zimo.

Leta 1837 je našel globaški župnik Rohrmeister Jožef na nadarbinskem polju rimski grob, sestavljen iz kamenitih plošč. Na pokrovu je dolg napis. Ta kamen se rabi zdaj v Dobrli vesi za stopnico. Na cerkvenem zidu je vzdano veliko rimskih kamnov z napisi v latinškem jeziku.

Pri sv. Hemi na Gori je v stolp vdelano nekaj kamnov. Pri podružnici sv. Janeza v Jueni je bil še leta 1838 kamen z napisom: PRIMI FILIO FECIT CIVIUS MAXIMUS FILIO ANNO-RUM X. — Ko je pred leti cerkovnik te podružnice zidal hišo, je naletel na okostnjak med dvema ploščama, torej rimski grob. Tak rimski sarkofag uporabljajo sedaj za blagoslovljeno vodo.

KRŠČANSTVO V ČASU RIMLJANOV

V petem in šestem stoletju po Kristusu so bili Rimljani v Jueni ali Globasnici že krščanske vere. Ne le misijonarji iz Ogleja so širili krščanstvo, ampak tudi trgovci in vojaki.

Leta 579 je bila cerkvena organizacija v oglejski škofiji že tako razvita, da se je zbralo v Gradežu (mesto južno od Gorice ob morju med Trstom in Benetkami) na škofijsko sinodo 20 škofov, ki so bili podložni oglejskemu patriarhu.

Med drugimi je bil tudi prisoten „Virgilius episcopus ecclesiae Scarabensis.“ Zgodovinar prof. dr. Egger je mnenja, da je ta škof imel svoj sedež na gori sv. Heme ali sv. Rozalije pri Globasnici. To utemeljuje s tem, da je tam leta 1914 izkopal škofovo cerkev, župno cerkev in kristolnico. Tla vseh treh stavb so krita z mozaikom. Napis v škofovi cerkvi pove, da je žena z imenom Mansueta dala sto kvadratnih čevljev mozaičnih okrasov iz svojega premoženja napraviti. Cerkev za ljudstvo je zidana v podobi pravokota, v njej se vidi polkrožni sedež za duhovnike in oltar.

Škofova cerkev ima polkrožno apsidno, sicer pa je tudi zidana v obliki pravokota. Ob notranji steni apside je sedež za duhovnike. Krstnica je zidana v obliki osmerokota, znotraj je šesterokoten vodnjak, v katerem so krščevali ljudi z obiljanjem. Bržkone je bila ta stavba krita z leseno streho.

Vsa ta prvokršćanska poslopja so stala v neposredni bližini sedanje cerkvice sv. Rozalije.

Ker je torej stanoval v VI. stoletju na Gori pri sv. Rozaliji tedanji škof s svojo duhovščino, je to dokaz, da je takrat ljudstvo v Podjunski dolini bilo že krščanske vere, katero je pa ljudsko preseljevanje zopet uničilo.

Ta Gora je prav majhna. Marsikdo si bo morda mislil, saj to ni kaj posebnega, planin imamo v naši lepi podjunski dolini več. Ampak dragi čitalec, če pogledamo malo v zgodovino Rimljanov, vidimo, da so Goro že celo Rimljani poznali in v zgodovinskih knjigah se še vedno slavi ime „Juena“. Glasovitost tega rimskega mesta se je dala šele določiti, ko so izkopali starodavne reči. Kakor smo že prej slišali, je bil na tej Gori tudi škof.

Ta dejstva so izražena le še v antičnih (starinoslovnih) vednostih in zgodovinskih knjigah, preprostemu ljudstvu pa je to večinoma neznano. Vendar pa ima Gora tudi mnogo pravljic, kot še dandanes pripovedujejo. Tako je

na eni strani Gore nastala jama, ki jo krasi lepa kapela, katera je posvečena sv. Rozaliji.

O tem kraju pripovedujejo pravljico, da je bila nekoč neki fant zasledoval neko deklico. Da bi fantu ušla, se hitro odloči in skoči v globoko grapo, ki pelje h kapeli. Kak drug bi se pri tem gotovo smrtno ponesrečil; dekletu pa se nič ni zgodilo: čudež se je zgodil. Sv. Rozalija je dekletu prihitela na pomoč in jo s predpasnikom zakrila. Dekle se

zahvali svoji rešiteljici in hiti po skrivnem potu domov.

Ta kraj, kateri ima po tej prigodbi ime, vsako leto še danes obiskuje mnogo romarjev. V 17. stoletju je vladala v naših krajih strašna kuga, katera je več tisoč ljudi pokončala. Cela Podjunska dolina je romala k tej kapeli in veliko krajev je ostalo pred kugo tudi obvarovanih.

Iz skale izvira studenec, ki ima zdravilno moč za oči.

V kapelici je tudi majhen zvonček. Pri zvonjenju vsak lahko zaupa svojo srčno željo zvončku.

CERKVENA ZGODOVINA

Marijina kapela v Globasnici je bila od začetka podružnica župnije sv. Mihaela pri Pliberku. Zadnji Sponheimovec Ulrik III. je to cerkev podaril leta 1265 za mašno ustanovo dobrolskemu samostanu zaradi izrednih zaslug tedanjega prošta Ivana. V darilni listini, pisani v Grabštajnu, navaja vojvoda, da podari samostanu svojo, od prednikov podedovano patronsko pravico in zavetniško pravico do Marijine kapele v Globasnici, z gozdovi, travniki, pašniki, lovom in vsemi pravicami, katere so njih predniki do te cerkve imeli. Zato pa morajo kanoniki za njega in njegove prednike brati obletnico. Morda se ljudstvo v Globasnici tedaj ni moglo privaditi bolj oddaljeni cerkvi v Dobrli vesi, ampak je še vedno rajši zahajalo v Šmihel, kjer so imeli svoje rajne pokopane, ali pa se šmihelski župnik ni hotel odpovedati svojim pravicam, ker sta prošt Ivan in župnik Siegfried von Altenburg leta 1307 sklenila medsebojno pogodbo, po kateri je prošt odstopil šmihelskemu župniku desetino imenovanja in instalacije globasniskega župnika.

V znamenje nekdanje odvisnosti pa naj pride vikar v Globasnici s svojimi župljani vsako drugo leto na predvečer Kristusovega vnebohoda po dosednji navadi s procesijo v Šmihel. Pozneje, leta 1323, je pobiral papežev delegat prispevke; v zapisku je izkazan tudi „Plebano in Clobosnitz superiori“, znamenje, da je bila v Globasnici samostojna župnija z lastnim župnikom. Torej od leta 1323 naprej je Globaška župnija samostojna in ne spada več v Šmihel.

Iz kapele je nastala lepa cerkev, kakor jo vidimo danes, posvečena vnebozvzeti Dev. Mariji. Leta 1946 je dobila novo streho in so jo za nekaj metrov podaljšali, pobelili znotraj in zunaj in napravili nove klopi, tako da je zdaj res lepa. Letos je dobila še južna stena lepo in veliko sliko sv. Krištofa. Veliko veselje pa še čaka župnijo, ko dobi zvonove, ki bodo napolnili našo lepo domovino z milimi glasovi. (s-k.)

ZAKAJ SE PTICE SELIJO?

Profesor Albert Wolfson, zoološki univerzitetni profesor, misli da ima zadostne vzroke za dokaz, da je preseljevanje ptičev povezano s teorijo premaknitve celin. Gotovo število geologov je proučevalo v teh zadnjih letih možnost, da li je masa zemeljske tvarine naše zemlje bila strjena v pradedni dobi in če so se tisti deli, ki jih sedaj poznamo pod imenom celine, odtrgali od mase in se usmerili na današnje položaje, slični ogromnim splavom na visokem morju. Po tej teoriji premikanja, kot jo izdaja domneva Wegenerja o premaknitvi celin, najde Wolfson nešteto odgovor na vprašanje o preseljevanju ptičev.

Bistveni predpogoj k tej teoriji pa je, da imajo ptice svojo pradomovino na južni polobli naše zemlje.

Ta njihova selitev iz rodni krajev v zemlje, ki naj bi nudile boljše hrano, je od pradednih časov znana iz geološke zgodovine; tako se je tudi opazilo, da se je mnogo ptičev vrnilo nazaj v svoje kraje, ki so bili vir njihove prehrane, tudi če so bili ti kraji v nasprotnih širinah in da so preživele ptice selivke našle nove vire zaloga, da lahko nadaljujejo svojo dolgo pot.

Severna lastavica dela najdaljše polete (okoli 16.000 kilometrov) ter odleti iz rodni krajev, ki leže v severnih polarnih pokrajinah, v južne antarktične kraje tja dol do 66. stopinje širine, kjer prezimuje.

Njej sledi zlati deževnik Pacifika, ki si postavlja svoja gnezda na Alaski in v Sibiriji, da potem odleti v Novo Zelandijo. Nekateri teh ptičev, tako se domneva, prelete preko Beringove morske ožine tudi Tihi ocean tja do samih Havajskih otokov, t. j. 4.700 kilometrov dolgo pot, ne da bi pristali. (CAD)

Dr. T.: Naše prehrane bodo alge in kvasne glive

V Ameriki je pred kratkim praznovalo tamkajšnje znanstveno društvo — največje na svetu — stoletnico svojega obstoja. Pri tej priliki je stopil na govorniški oder profesor Kenneth E. Appel in rekel med drugim takole:

„Živimo v času preprirov in napetosti, ko narašča število umobolnih ljudi, zločincev in pijancev in ko kolesa družabnega ustroja gazijo dan za dnevom človeško usodo pod seboj. In vse to se dogaja radi napačnega razvoja in pa radi tega, ker vse premalo poznamo bistvo — človeka.“

Profesor Roger J. Williams pa je pridelal: „Največja vrzel v znanju našega človeka in časa je znanje, tičoč se človeka samega. Brez dvoma je, da bo znanost v bližnjih sto letih odlično uspevala. Iz vseh delov sveta bodo prišli skupaj znanstveniki, da bi proučevali atomsko energijo, bakterije in viruse ter še marsikaj, toda nobena organizacija ne misli nastopiti, da bi govorila o najbližji nam nalogi, namreč o — človeku.“

Oba učenjaka sta morda gledala skozi pretamna očala. Sicer ne more nikdo zanikati obstoja prenapoljenih kaznilnic in umobolnic, toda ako gledamo iz višjega obzorja, nam je vse to dokaz, da se dandanašnji človek morda pretežno prilagodi modernemu razvoju. Mogoče bo imel prav stari angleški filozof Matthew Alexander, ko trdi, da obstaja človek okoli eno milijardo let. Od teh smo preživeli večino let kot necivilizirana bitja in smo se morali pustiti voditi od nagonov. Šele pred desetisoči leti je začela civilizacija — in življenjski pogoji se od tedaj menjavajo vedno hitreje. Nagoni postajajo vedno slabši svetovalci, kar pa še ni postalo vsem jasno; radi tega jih je mnogo umrlo v svoji duševni opredelitvi od nagona k — pameti.

Dr. Warren je mnenja, da končuje zgodovinska doba, ki je začela s Kolumbom in njegovim odkritjem Amerike, šele sedaj. Posledica njegovega odkritja naj bi bilo močno naraščanje prebivalstva. Ko so pričela odkritvena potovanja, so se vedno pojavljale nove dežele, kjer so se ljudje lahko naseljevali in se množili.

Danes ni nikjer več takih novih dežel, a prebivalstvo raste in se množi kar naprej brez prestanka. Ker ni tu nikjer nobene kontrole, nastajajo na mnogih krajih nesrečni družabni odnosi.

Seveda je vprašanje, da li je toza-

devna kontrola, bodisi posameznika, bodisi celokupnega prebivalstva, sploh mogoča. Ni namreč nobene tajnosti več, da postajajo gospodarstveniki in strokovnjaki za prehrano človeštva — zaskrbljeni za bodočnost.

V sredi teh skrbi in težkoč za prehrano pa se je znanosti posrečilo neko odkritje, ki utegne po vsej verjetnosti pregnati strah pred gladom in dovoliti, da se bo lahko naselila na naši zvezdi še ena milijarda ljudi brez vsake nevarnosti za pomanjkanje vsakdanjega kruha. Baje misli mladi ameriški biokemik dr. Rihard L. Meier izdati neko poročilo, iz kojega bomo zvedeli, da si je človek osvojil dve novi „domači živali“, ki sta sicer mikroskopsko majhni, toda postavljata na glavo vse pojme o izdelavi živeža...

Prva od teh „domačih živali“ je enostanična zelena alga (lat. Chlorella), ki jo redé v velikih, plitkih bazénih, kojih voda se je navzela različnih mineralij. Druga je kvasna gliva, latinsko imenovana „Torula“, ki proizvajata beljakovine v velikanskih množinah, medtem ko proizvaja zelena alga škrob (ogljikove vodane). V obojih slučajih je donos skoraj 20krat večji od tega, kar zamore pridelati kmet ali svinjerejec.

In vedite, da te „novotarije“ niso več daleč! Kajti prva tovarna za „torulo“ obratuje že v Jamajki, ki jo vodi dansko-angleški raziskovalec dr. A. C. Thaysen in ki dobavlja dnevno 5 ton najfinejše beljakovine. To beljakovino uporabljajo že v vseh mogočih jedilih. Velik del je izvažajo v Anglijo, kjer devajo to kvasnoglivo beljakovino v konserve in tudi v razna živila. Drugo tovarno nameravajo ustanoviti v Ameriki, Afriki in na Filipinih!

Alge je še lažje gojiti in rediti, ker potrebujejo praktično le vodo, sonce in sol, da lahko proizvajajo ogljikove vodane, ki jih spet uporabljajo za krmljenje glive „torule“, da daje potem beljakovino in — kakor so videli na Švedskem — čudovite množine maščob. Tudi na Švedskem nameravajo zgraditi enake tovarne.

Švedski inženir Henry Brahmer je izračunal, da hitrost proizvodnje omenjenih kultur kvasnih glivic prekaša poljedelstvo stokratno. Kot „domače živali“ so alge in kvasne glive — kratko rečeno — fantastično odkritje in to baš v časih, ki nam ravno kar postajajo polni težkih skrbi za prehrano v bodočnosti.

Dva tisoč let star rokopis stare zaveze sv. pisma

Univerza v Yale sporoča, da je kupila rokopise stare zaveze svetega pisma, ki so bili skriti več kot 2.000 let v neki podzemski jami v Palestini in so jih leta 1947 našli po naključju. Zavod za orientalske študije pri tej univerzi je ugotovil, da je eden teh dokumentov — popolen rokopis knjige preroka Izaije — za „nekaj stoletij“ starejši od vseh obstoječih primerkov celotnih knjig stare zaveze v hebrejščini. Važnost novo odkritih rokopisov je lahko primerjati z važno slovitostjo Sinajskega kodeksa, ki je rokopis svetega pisma iz četrtega stol. pred Kristusom. Našli so ga na gori Sinaj proti koncu 19. stoletja. Roko-

pisi potrjujejo verodostojnost hebrejskega teksta svetega pisma ter pričajo o natančnosti starih učenjakov pri prepisovanju svetih knjig. Strokovnjaki so mnenja, da so rokopise, ki so bili zapečateni v nekaterih anforah, skrili v podzemski jame v dobi Rimljanov v prvem stoletju ali pa da so jih položili tjakaj, ker je bilo prepovedano uničiti svete knjige.

Čeprav so bili usnjeni zavitki rokopisov hermetično zapečateni s smolo, so črvi, ki so se vrinili skozi usnje, in zob časa povzročili mnogo škode. Zaradi tega razdiralnega dela manjkajo po cele strani rokopisov.

Izpod domače lipe

(Kakor do sedaj, objavljamo tudi danes na tem mestu pisma naših čitateljev z dežele, ki izražajo njihova osebna mnenja in uredništvo nikakor ne odgovarja za vsebino.)

SELE

Stari ljudje pripovedujejo, kar so slišali od prednikov, da stoji selska cerkev „na ileh“, to je: na debelih jelkinih kolih, ki so zabiti globoko v zemljo. Pri zidanju cerkve so namreč kopali v zemljo, da bi dobili skalnat temelj, toda do take podlage niso prišli. Zato je moral skalo nadomestiti jelkin les, ki se v brezdušnem prostoru ohrani trden in svež. To je zelo verjetno. Mesca avgusta so delavci popravili poškodovane opornike in izpeljali kanal za odtakanje vode. Skopali so jamo blizu 4 m globoko, da se vanjo steka voda, pa so izkopavali do zadnjega le ilovnato prst brez večjega kamenja.

Naš okrušeni stolp nas tudi že dolga leta prosi, naj se ga usmilimo in mu damo prijaznejšo zunanost. Tega popravila se hočemo lotiti prihodnje leto. Imamo pa še večje načrte: cerkev je pretresna, povečati jo hočemo in ji prizidati nov del v obsegu 8 krat 7 m. Velika večina faranov odobrava ta načrt in je pripravljena kriti stroške po svojih močeh. Globašani in Galičani nam kažejo lep zgled podjetnosti in mi nočemo zaostajati za njimi!

TREŠČE PRI KOSTANJAH

Že nekaj časa niste dobili nikakih vesti od nas, pa ne mislite, da smo preko poletja spali. Nismo, le dela smo imeli toliko, da skoraj nismo imeli časa za razne novice. — Sedaj pa se je glavno delo že nekako uneslo, žito smo pospravili, za jesenske pridelke pa še ni taka sila. — Začnimo najprej z žalostnimi dogodki pri nas. Pred kakimi tremi tedni si je vzel življenje Fr. Švinger, p. d. Uhnik, utonil je v Malem jezeru v Črešnjevski gori. Gotovo se je revežu omračil um; nekaj orodja in obleke je vzel s seboj v smrt, nekatere stvari pa je uničil doma pred svojih odhodom.

Dne 27. avgusta smo položili k zadnjem počitku očka Tomaža Weissa, ki je dosegel lepo starost 85 let. Bil je nekoč lastnik bivše gostilne in prodajalne „Najbirt“ v Kostanjah. Vedno je bil dober in zaveden Slovenec, zmiraj je rad čital slovenske časopise, dokler jih niso nacisti prepovedali. — Naj v miru počiva! — V nedeljo 4. septembra je bilo pri naši podružnici pri Sv. Ilju na Treščah žegnanje sv. Ilja. Že v soboto ob štirih popoldne so se začeli za delopust oglašati možnarji. Smodnika je bilo dosti, saj so grmeli možnarji notri do poz-

nega večera. Po nedeljski cerkveni slovesnosti pa se je začela godba in razveseljevanje, katerega je bilo skoraj preveč. Sicer so bili v gostilni „pri Štefelnu“, kjer je bila veselica, še komaj pred tednom preje v žalosti, toda za dan cerkvenega žegnanja je bila že dovoljena godba. Moramo pa z veseljem ugotoviti, da ni bilo pri veselici nobenega prepira. Zakaj bi se pa tudi pripravili: deklet je pri nas dosti, ni se treba pripraviti za nje, politizirati pa tudi nič ne pomaga in to delo raje prepuščamo bolj poklicanim za te posle. — Za danes naj bo dosti, drugič pa spet kaj. Sedaj, ko bodo krajši dnevi, bomo imeli za pisanje več časa.

MEGLARJE — VRATA

Ko Vam z vseh strani poročajo o cerkvenih žegnanjih, pa se mi, ki smo prvi ob južni meji na Koroškem, tudi moramo oglasiti. Da pa smo mi prvi na Koroškem, temu pa nismo mi prav nič krivi in tudi ponosni nismo na to. Krivi so tisti, ki so že kmalu po prvi svetovni vojni potegnili državno mejo ravno nam pred nosom in tako smo pač prvi od meje sem.

Torej tudi mi smo imeli prvo nedeljo v septembru pri župni cerkvi sv. Andreja v Vratih cerkveno žegnanje, kateremu pa mora seveda slediti vedno in povsod, zato tudi pri nas, še posvetno „žegnanje“, ki je skoraj boljše obiskano kakor pa cerkev. Da je bilo veselje popolno, tudi stehvanje ni smelo izostati, ki pa ni bilo tako slavnostno, kot je kje v Zilji, kjer imajo za to priliko lepe narodne noše. Ljudi je prišlo na žegnanje mnogo ne samo od blizu, ampak tudi od drugod. — Prav zelo pogreša organista in tudi cerkovnika. Že dalje časa je vse to oskrbovala gospa Spanz, ki pa je sedaj v bolnici v Celovcu. — Letina je tudi pri nas letos še dosti dobra, tudi sadja bo dosti, le škoda, da bo šlo vse sadje večinoma za mošt, boljše bi bilo, ko bi ljudje malo več sadja nasušili za zimo. Tudi koruza kaže dobro, krumpir pa zelo izpodjedajo ogrci, bojimo se zato, da bo pridelek manjši.

Že dolgo vrsto let živimo ob meji, pa se še vedno nismo temu mogli privaditi. To pa zato, ker je meja razdelila tudi naše travnike, zlasti pa naše pašnike in naše gozdove. Sedaj je gospodarstvo na tej strani, pašniki in gozdovi pa so deloma preko v Italiji, dvolastniki pa so

zelo prizadeti, ker ne morejo priti do urejenega pravnega gospodarstva. Zelo bi bili hvaležni, ako bi bilo mogoče to vprašanje že končno ugodno urediti za naše kmetovalce. — Veliko število tukajšnjega prebivalstva si zasluži sedaj

vsakdanji kruh z delom v tovarni na Ziljici, ki zaposluje okrog 250 delavcev. Pravijo pa, da bodo obrat še razširili in bi bila nato možnost zaposlitve še večja. Predno nas bo zapadel sneg, pa še kaj.

Marijanisce in bolnica elizabetink

Od veliki cesti v Celovec tik cerkve sv. Lovrenca stoji stara bolnica elizabetink. Ustanovila je to bolnico sestra cesarja Josefa II. l. 1790. Nadvojvodinja Marijana je hotela v Celovcu moliti za svojega brata, ki je po Astriji zapiral samostane kar po vrsti. Marijana je ustanovila v Celovcu tudi škofijsko palačo z namenom, da se škofija preseli iz Krke v Celovec. Samostan elizabetink je poln pobožnih in umetniških spominkov na tiste dni.

V tistih letih so bile dobrodelne ustanove nekoliko drugačne kakor danes: Bilo je vse brezplačno. Dobrotniki so ustanavljali „posamezne postelje“ za bolnike, to je, zagotavljali so ustanove in z obrestmi teh ustanov so plačevali, kar je bolnik določene posteje potreboval. Dandanašnji mora bolnik plačevati sam, in če nima, je prisiljena plačevati pristojna občina. Vsekakor je tudi danes vsaka bolnica dobrodelni zavod, ker v slučaju bolezni vsakomur poskrbi zdravnik, zdravila in primerno postrežbo, katere bolnik doma ne bi mogel imeti.

K elizabetinkam ves čas tudi prihajajo novinke Slovenke in zato v to bolnico kar radi pridejo naši slovenski ljudje. Vedno je nekaj redovnic, ki strežejo Slovencem. V teku stopetdesetih let se je poslopje začelo krhati in rušiti, v drugi vojni so v dom elizabetink padle številne bombe in napravile veliko škode. Popravljanje je stalo dosti denarja, samostan pa nima več premoženja, kakor ga je imel nekaj. Celovec raste in število bolnikov, ki iščejo zdravja v bolnici, se množi. Samostan je zato poizkušal razširiti staro poslopje. Nekaj so sicer zboljšali, toda stara zgradba ni več primerna. Pred leti je dobila bolnica mladega zdravnika primarija, ki išče in se trudi, kako bi bilo mogoče ustreči zahtevam nove dobe in kako bi bilo mogoče urediti bolnico, ki bi ustrezala vsem potrebam in zahtevam. Doslej so mogli zdraviti v bolnici samo notranje bolezni; če je bilo treba kirurški pomoči, so morali bolnike premestiti v deželno bolnico. Za razširjenje bolnice se pa zdaj nudi nova možnost.

Vsakdo, ki je živel ali ki je imel opraviti v zadnjih 50 letih v Celovcu, poz-

na Marijanisce, to je zavod, ki je namenjen za dijake, ki se hočejo posvetiti duhovniškemu poklicu. To je mogočna zgradba, ki jo je dal postaviti škof Kahn s pomočjo cerkva, katere so koncem stoletja imele še kaj premoženja. Že svojčas, predno so postavili to poslopje, so ugibali, ali ne bi bilo primerno duhovniški naraščaj poslati v St. Pavel v samostan očetov benediktincev. Pred 60 leti pa so končno rekli: „Ostanimo v Celovcu, četudi nimamo lastne gimnazije za naše dijake.“ Tedaj je bilo v gimnaziji sožitje katoliške mladine in zunanjih dijakov še mogoče. Svetni vpliv je pa postajal vedno bolj nevaren in brezverski duh v šolah vedno močnejši.

Prišla je druga svetovna vojna. Hitler je dal zapreti duhovsko semenišče in v dijaškemu domu v Marijaniscu so uredili bolnico. Po vojni pa so tam namestili javno gimnazijo in realko, ker so bila dotična poslopja od zasedbenih oblasti zasežena. Vlada je škofijskemu ordinariatu uredila na Pleševcu (Tanzenberg) posebno gimnazijo. Zdaj pričakujejo, da bodo veliko poslopje Marijanisca v kratkem izpraznili in škofijstvo se je posvetovalo, kako bi poslopje najboljšje porabili. Že lani je bilo sklenjeno, da se Marijanisce čimprej preseli v St. Pavel.

In Marianum? Zdravnik primarij dr. Bobner se je obrnil na prednico elizabetink in na škofa, naj bi se preselila stara elizabetinska bolnica v Marianum. Načrt je seve neprimeroma cenejši, kot da bi zgradili novo bolnico. Marianum je ena najlepših zgradb v Celovcu, tukaj bi bolnica našla dosti prostora in mogli bi urediti tudi kirurški oddelek. Tu je velik vrt, ki omogoča zavodu, da si pridela sočivje in nudi bolnikom sprehode in sončenje. Vlada naj sama skrbi za potrebna šolska poslopja, z ureditvijo bolnice bi pa imenitno služili karitativnim namenom Cerkve. Načrt je lep in Bog daj, da bi ga bilo mogoče čimprej izvesti. Za dijake pa bo dobro, če pridejo iz Celovca v Labudsko dolino, v tiho deželno pokrajino, v stran iz mestnega vrvenja. Pa tudi ljudstvo v vsej deželi se bo razveselilo, če bo urejena katoliška bolnica, kjer bodo redovnice skrbele tudi za dušne potrebe bolnikov. V. P.

KLEMEN HABJAN:

JERČEVI GALJOTI

(Izvirni roman)

25.

„K Tancarju bi šla rada.“
„Na izpraševanje pridita, trdina. Ustavil vaju tako ne bo nihče. Še greh bi delala.“

„Tudi, če bi bili taki kot Uleš,“ mahnje s smehom Aleš.

„Galjot,“ požugajo župnik.

Čez štirinajst dni so ju prvič oklicali. Aleš je že naprej prosil, da bi bila poroka v Naklem. Najmanj bo stroškov in najbliže je Okroglemu. Minca sama je tako želela. Že tako ji bo dovolj hudo, ko bo morala skregana od doma. Ne bi prenesla, da bi bila poroka v domači cerkvi.

Uleš Mince sploh nima k mari. Kakor da je ni pri hiši. Uleševka je vsa nesrečna. Ne more si misliti, kako bo živela sama v Globeli. Zdaj je vsaj Minco imela. Ko bo odšla, pa ne bo žive duše, s katero bi se lahko kaj pomenila.

Uleš je po ves dan v mlinu. Marsikdaj nima kaj početi, toda v hiši nima obstanka. Da bo Minca v svoji trmi vztrajala, mu še na misel ni prišlo. Preveč je bila videti pohlevna.

S Sebenakom sta se pošteno udarila.

Da ga je Andrej tako vlekel, tega ni mogel pozabiti. Minca je priznala. Koj drugo jutro, ko je Andreja pognal skoz vrata, je prišel Sebenak. Uleš ga je pričakal v mlinu.

Sebenak je skušal zadevo razvozljati. Toda Ulešev obraz ni obetal nič dobrega.

Ko mu je Sebenak nekaj govoril, da ima samo Minco in da se bo sčasoma vse uredilo, je Uleš zdiviljal.

„Raje nobene kakor take gnileže, kakor so tvoji.“ Sebenaka je kar neslo proti domu. Da ga bo Uleš tako sprejel, si niti v sanjah ni mislil.

In ravno zdaj je moralo to priti, ko sta se z Zimovko dogovorila. Koj, ko bo odžaloval, bi prišla v mlin. Do tedaj bi Andrej že odšel k Ulešu.

Na, zdaj je pa vse v kobar. Andrej ni kazal nobene žalosti. To je Sebenaka še posebej grizlo. Še zmeni se ne, zlodej...

Take ohceti še ni bilo, kakor je bila Jerčevega Aleša. Uleš je že v soboto popoldne nekam zginil. Ko je Devs v nedeljo zjutraj odpeljal Minco k Tancarju, je Uleševka kanila ponoreti. Rada bi šla z Minco, pa se je bala, da bi se Uleš utegnil še dopoldne vrniti.

Pa se ni. Prišel je šele pozno popoldne. Samo ozrl se je po hiši in odšel v kamro.

Za Minco ni vprašal. Ulešev dom je osamel in Uleševka je prvih štirinajst dni tako shujšala, da jo je bila groza pogledati.

*
V septembru je bila ohceti tudi pri

Krničarju. Od Jerča je odšla zdaj Marjeta.

Aleša na ohceti ni bilo. Zavoljo očeta in Lojzeta. Marjeta bi Aleša rada povabila, toda Jerč ji je že naprej povedal: „Če pride Aleš, mene ne bo.“

Ni mogla drugače. Alešu je bilo pa vseeno. Z Minco sta živela svoje življenje in le včasih ju je zanesla pot v Podbrezje. Pri ljudeh sta naložila novice od doma in enkrat je na skrivaj prišla celo Uleševka. Tancar jo je prav prijazno sprejel. Minca pa je bila vsa iz sebe.

Obisk je Uleševko potolažil. Ni mislila, da znajo biti Jerči tako dobri. Minca Aleša ni mogla prehvaliti. Kar v malih nebesih je. Hvala Bogu!

Ko sta bili ohceti v kraju, so se ženske lotile Kacona. Tak revež je, da se Bogu usmili. Žena ga žre zavoljo tiste parcele, da je cel pekel v hiši.

In Kacon? Kesa se, čeprav pred ženo tega noče priznati. Hvali parcelo, uklanja in robanti, toda ponoči mu marsikdaj pride na misel tisto bičevje v kotu. Zlodej vedi, kaj še vse bo. Kaconka o močvirju še ni nič ne ve.

V nedeljo pred Mihelom je po maši grede še Sebenak nekaj namigaval. Kaconu je bilo nerodno.

„Res, ženska tečnari, da je Bog pomagaj. Kakor da sem strnišče kupil, ne pa travnika.“

„Nekaj sem slišal o močvirju,“ vrta Sebenak. „S Šokelcem sem govoril.“

„Za dobro ped ga je,“ zamahne Kacon.

„Šokelc trdi, da ga je domala za pol

hektarja,“ se na drobno smehlja Sebenak.

„Močvirje tako pride na Jerča,“ skoraj sikne Kacon.

„Šokelc mi je pravil, da bi k tvoji parceli bolj pripadal,“ zbode Sebenak.

„Rekel sem takrat, da gre moja parcela z ostrino v kot.“

Sebenak se kar smehlja.

„Menda je Jerč tudi tako rekel.“

„Saj so priče,“ je Kaconu že dovolj.

„No, tako sem mislil. Če bi bila parcela tebi odveč, jaz bi jo kupil. Ženska bi se potlej unesla.“

„Bom še videl,“ krehne Kacon. Koj se zmisli na Poglajena. Vsa vas bi se mu smejala. Vsi vedo, da mu žena brani.

„Toliko, da veš. Jaz sem kupec. S travnikom sem na tesnem in na pomlad mi gre s krmo vedno trda.“

Vendar je Kaconu po pogovoru s Sebenakom kar nekam laže.

*
V torek po rožnenski nedelji so odšli Jerč, Kacon, Devs in Šokelc k odmerjenju parcele. Za ta dan so se zmenili z zemljemercem iz Kranja.

Spet je vozil Kacon. Ko je pred Fistrom prisedel Jerč, se je Kaconu zdelo, da ga gleda s porogljivimi očmi.

Skoraj celo pot so molčali. Kacon bi prisegel, da Jerč misli na močvirje.

Tisto prekleto bičevje!

Zemljemerec je prišel dobre pol ure za njimi. Spet so stali na istem kraju kakor takrat in Jerč je z enim očesom lovil močvirje, ki se je kot zlovesča bula naphovala v kotu. Tudi Kacon je strmel samo v bičevje. (Dalje prih.)

Dodelitev živil za 58. dodelitveno dobo

Vsi potrošniki (tudi na dodatne nakaznice) dobijo na živilske nakaznice za 58. dodelitveno dobo na posamezne odrezke ono količino živil, ki so na teh odrezkih označene.

Moke za kuho: po 1100 gramov za vse skupine vse starosti vključno krušne nakaznice za samooskrbovalce na odrezke 1 in 2 živilskih nakaznic, ki imajo oznako „Mehl“ (moka).

Sladkorja: po 640 gramov za vse skupine starosti na odrezke 1 in 2 živilskih nakaznic, ki imajo natisnjeno oznako „Zucker“ (sladkor).

Mesa: po 50 gramov na odrezke živilskih nakaznic z oznako „Fleisch“ (meso) 1E, 2E, 3E, 4E, 1Jgd, 2Jgd, 3Jgd, 4Jgd; po 100 gramov na odrezke živilskih nakaznic z oznako „Fleisch“ (meso) 1 Klst in 2 Klst.

Masčobe: po 100 gramov na odrezke živilskih nakaznic z oznako „Fett“ (masčobe) 1E, 2E, 1 Jgd, 2 Jgd, 1 K.

Na male odrezke, ki veljajo za 50

gramov kruha in ki nimajo oznake „S“, je mogoče dobiti belo pecivo ali pa moko za kuho v razmerju 100:75.

Naročilne listke za mleko naj oddajo potrošniki v začetku 58. dodelitvene dobe v poljubni prodajalnici mleka.

Obroki polnomastnega (svežega) mleka so: za otroke do treh let dnevno po $\frac{3}{4}$ litra, za otroke od treh do dvanajstih let dnevno po $\frac{1}{2}$ litra, za mladino od 12 do 18 let dnevno $\frac{1}{4}$ litra, za noseče in doječe matere dnevno po $\frac{1}{2}$ litra.

NA DODATNE NAKAZNICE JE MOGOČE DOBITI:

Moke za kuho: po 400 gramov na odrezke I in II dodatne nakaznice za zaposleno mladino, kakor tudi na odrezke z oznako „Nährmittel“ (hranila) 1A, 2A, 1S, 2S, 1Sst, 1M in 2M.

Z 12. septembrom t. l. so bile ukinjene nakaznice za črni kruh, pšenični zdrob, hranila za otroke in za testenine.

Posnemanja vredno

Tvrška Raušnikar, žganjarna in tovarna likerjev v Trgu (Feldkirchen) je naredila na Osojskem jezeru za svoje nameščence skupno kopališče, ki je opremljeno z vsemi udobnostmi za kopanje in veslanje in nudi delavcem in nameščencem prijeten odpočitek za konec tedna. Otvoritvene svečanosti, ki je bila 8. 8. 1949, se je udeležilo celotno vodstvo obrata ter delavci in nameščenci. Vodstvo obrata je poskrbelo za odlično pogostitev, kar je pripomoglo, da je postal to dan veselja za vse nameščenstvo.

Vendar ni to še vse. Šef tvrške je povabil vse delavstvo v nedeljo 4. 9. 1949 na izlet. Z avtobusom so se peljali veselo razporejeni in ob najlepšem vremenu iz Trga po ozki dolini Krke preko Glödnitz-a na Flattnitz, kjer je bilo kosilo. Od tu so se peljali v Krko, Althofen in preko št. Vida ob Glini nazaj v Trg. Na vseh teh vmesnih postajah je bilo dobro poskrbljeno za telesni blagor izletnikov.

To res socialno dejanje tvrškinega šefa ni bilo za delavstvo samo trajno doživetje, temveč tudi spodbuda k nadaljnjemu skupnemu delu. Zato izreka delavstvo in nameščenstvo svojemu tako socialno mislečemu in v tem smislu

tudi delujočemu šefu pristrčno zahvalo.

Zeleti bi bilo, da bi to velikodušno dejanje socialne pravičnosti našlo veliko posnemalcev. Na žalost je treba ugotoviti, da imajo nekateri delodajalci le malo res pravega socialnega čuta, saj ne privoščijo niti enega dne svojim nameščencem za prijeten skupen izlet, kot to napravi marsikak drug delodajalec, pa zato njegovo podjetje ne propade, dočim izkoriščajo delavske moči, kolikor morejo, na drugi strani pa jim ne plačajo njihovega čezurnega dela, kakor bi jim ga morali po predpisih. — Težak greh je to in težka je odgovornost pred Bogom in pred ljudmi!

G. FRICK

železo, kovine, stroji

CELOVEC - Salmstraße 7, Tel. 14-86

Nakup starega železa, kovin, cunj, kosti

Prodaja železja vseh vrst

VEDNO VELIKA IZBIRA

ORIENTALSKIH IN PERZIJSKIH PREPROG,

na roko vozanih in žametnih (velournih) preprog ter tekačev. Blago za pohištvo, zavese, pregrinjala za mize in divane.

Popusti za preprodajalce, hotele in gostilne. — Plačilne olajšave. — Dajemo v to stroko spadajoče nasvete za opremo sob, po želji tudi na licu mesta.

Strokovna trgovina za preproge, pohištveno blago in zavese

DIR. JOSEF RADLMAYR
BELJAK - VILLACH

TRGOVINA NA DROBNO: POSTGASSE 3 TELEFON 47-67 - 4447

Bave, lake, emailje, laneni finerež,
slikaeske in pleskarske potrebšvine

kupite naj-
bolje pri

PETER DE CILLIA
FELDKIRCHEN - Telefon 73

in pri podružnici:
Celovec-Klagenfurt, St.-Veiter Straße 35 - Tel. 28-38

Najnižje cene pri največji izbiri
Specialna tekstilna trgovina in sprejemalnica volne

MAX PLACH

CELOVEC - KLAGENFURT
8.-MAI-STRASSE 1

Globoko užaloščeni sporočamo vsem znancem in prijateljem žalostno vest, da je umrl naš ljubi oče, svak in stari oče, gospod

Anton Zuzzi

veletrgovec in ravnatelj uvozne družbe Zuzzi

v starosti 79 let po dolgi bolezni, katero je z vdanostjo prenašal. Truplo pokojnega bo prepeljano v Resio (Italija), kjer bo položeno v družinsko grobnico.

Beljak, Resia, 11. septembra 1949.

GLOBOKO UŽALOŠČENI:

Antonio in Simon Zuzzi, sinova; Gisella in Irma, svakinji; Maurizio, Danilo in Tonino, vnuki, ter ostali sorodniki.

MALI OGLAS

KOVAČNICO z nekaj orodja ter stanovanjem na ugodnem mestu blizu Pliberka oddam v najem. — Naslov v upravi „Kor. Kronike.“

Radio Celovec

NEDELJA, 18. septembra:
7,15—7,35 Jutranja glasba.
13,30—14,00 Ponovitev oddaje: „Romane na Sv. Višarje“

PONEDELJEK, 19. septembra:
9,00—9,20 Zanimivosti.
14,45—15,00 Pouk slovenščine za nemško govoreče.

TOREK, 20. septembra:
9,00—9,20 Poročila, gospodarsko predavanje, slovenska glasba.

SREDA, 21. septembra:
9,00—9,20 Poročila, gospodinjstvo predavanje, slov. glasba.

ČETRTEK, 22. septembra:
9,00—9,20 Poročila, zdravniško predavanje, slovenska glasba.
14,30—15,00 Otroška ura.

PETEK, 23. septembra:
9,00—9,20 Poročila, gospodarsko predavanje, slovenska glasba.

SOBOTA, 24. septembra:
9,00—9,20 Poročila, pregled svetovnega tiska.

Beri in širi

„Koroško Kroniko“!

Moške

nylon nogavice
polo srajce
kopalne hlače

ženske in otroške

kopalne obleke.
Otroške igrače

Grüner

CELOVEC - Burggasse

Radio Schmidt

Prodaja - popravila
žarnice

Vaša strokovna trgovina

CELOVEC - Klagenfurt

Bahnhofstraße 22 - Telefon 29-48

Kinder **FOTO** Ella Petrykiewicz
FOTOGRAF
BELJAK - Villach

Poročne in darilne slike ter slike za legitimacije. Izvrševanje fotoamaterskih del.

Nov naslov:
Postgasse 3, Tel. 49-36